

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การศึกษาการนำแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไปใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. การขยายโอกาสทางการศึกษา
2. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
3. แนวการจัดการแผนการจัดการเรียนอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
4. การจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมของโรงเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การขยายโอกาสทางการศึกษา

ประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน การพัฒนาจากความเป็นสังคมเกษตรกรรมไปสู่ความเป็นสังคมอุตสาหกรรมและบริการมีผลทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ อิทธิพลทางด้านธุรกิจ และวัฒนธรรมของต่างชาติหลั่งไหลเข้ามา ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้พื้นฐาน ในการปรับตัวให้เข้ากับ วิทยาการ และความเจริญด้านเทคโนโลยี การพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต โดยเฉพาะการประกอบอาชีพที่สุจริตและเป็นอิสระ การรู้จักคิดพิจารณาเลือกปรับ แนวความคิดหรือสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยไม่ขัดต่อความเป็นไทย เอกลัทธิ ศาสนา และวัฒนธรรมของชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชน

ให้สูงขึ้น เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นการเพิ่มศักยภาพของประชาชนซึ่งเป็นกำลังพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ และอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเตรียมการสำหรับรองรับการขยายการศึกษาภาคบังคับในอนาคตต่อไปด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาของการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า การขยายตัวของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้เกิดขึ้น และเป็นไปอย่างสอดคล้องกันกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ มีการขยายตัวของการศึกษาระดับมัศึกษามากขึ้นอย่างรวดเร็ว นับตั้งแต่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) เป็นต้นมา กล่าวคือ อัตราการเพิ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 13 ต่อปี และมีอัตราการเพิ่มของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นต่อประชาชนกลุ่มอายุเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ในปลายแผน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2515)

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) มีนโยบายขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยเร่งรัดขยายการศึกษาในส่วนภูมิภาคเป็นพิเศษมีโครงการเปิดโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอต่าง ๆ เพิ่มขึ้นปีละ 36-50 โรงเรียน และยังมีโครงการเปิดโรงเรียนมัศึกษาระดับตำบลในช่วงปลายแผนนี้ เป็นจำนวน 194 โรง จึงทำให้มีโรงเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ดังนั้นปริมาณนักเรียนที่เข้าศึกษาในระดับนี้จึงมีเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน กล่าวคือ มีอัตราการเพิ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10 ต่อปี และมีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรกลุ่มอายุเพิ่มเป็นร้อยละ 30 ในปลายแผนที่ 3 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2520)

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ได้มีนโยบายขยายปริมาณการรับนักเรียนมัธยมศึกษาเช่นกัน รัฐได้ขยายขอบเขตการรับนักเรียนออกไปยังชนบทโดยการมีโครงการเปิดโรงเรียนมัธยมศึกษาตำบล ในปี พ.ศ.2521 โดยเฉลี่ยในพื้นที่ 5 ตำบลจะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ จำนวน 1 โรง ซึ่งปรากฏว่าในช่วงแผนนี้มีการจัดตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก คือ เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยปีละ 88 โรง สำหรับปริมาณนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้ามาเรียนใน

ช่วงแผนนี้ยังคงมีประมาณร้อยละ 30 (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525)

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) มีนโยบายในการขยายปริมาณ การรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาให้มากขึ้น โดยได้มีการเปิดโรงเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ย ประมาณปีละ 50 โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530)

ภาวะการทรงตัวของผู้ศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาเริ่มขึ้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งมีอัตราของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาในช่วง 5 ปีหลัง (ถึง พ.ศ. 2530) ตามลำดับดังนี้ ร้อยละ 43, 41, 40, 39, และ 38 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532) ภาวะการทรงตัวของผู้เข้าศึกษาต่อระดับมัศึกษานี้ เป็นผลกระทบมาจากความผันผวน ทางเศรษฐกิจของประเทศซึ่งมีผลทำให้ผู้ที่จบการศึกษาแล้วมีอัตราของการว่างงานสูง ประกอบกับการ ขะลอลตัวของอัตราการเพิ่มกำลังคนของทางราชการที่จำกัดทำให้ไม่เกินร้อยละ 2 ทำให้บุคคลบางกลุ่ม เปลี่ยนแปลงคำนิยมในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ใน ชนบท ดังปรากฏในรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติซึ่งกล่าวถึงสาเหตุที่สำคัญ ของการไม่ศึกษาต่อเมื่อจบชั้นประถมศึกษา คือ 1) นักเรียนและผู้ปกครองไม่เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ ของการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 2) ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีไม่สามารถส่งบุตรหลานเข้า ศึกษาต่อได้ และต้องการให้บุตรหลานช่วยทำงานบ้านและหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว 3) การ คมนาคมระหว่างบ้านและโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่สะดวก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532)

ถึงแม้ว่าอัตราการศึกษาต่อของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาไม่ได้เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่รัฐบาล ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาได้มีนโยบายในทิศทางตรงกันข้ามกันคือ การให้มีการขยาย การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนใน การขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า "จะเร่งขยายมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อยกระดับการศึกษาของ ประชาชนให้สูงขึ้นและทำให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสของการเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา และ

เป็นการขยายบริการการศึกษาในพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำเป็นพิเศษ" นอกจากนี้ ยังได้กำหนดเป้าหมายของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ได้เข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นร้อยละ 55 ในปลายแผนนี้ และเมื่อรวมกับเป้าหมายของนักเรียนที่เรียนต่อนอกโรงเรียนด้วยแล้วจะมีอัตราการเรียนต่อประมาณ ร้อยละ 60 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2530)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด ในปี พ.ศ.2530 และในขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็ได้พยายามดำเนินการพัฒนา รูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็ก และเยาวชนที่จบชั้นประถมศึกษาได้มีโอกาสเข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลที่ได้นำเสนอต่อไปนี้

1.1 นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล

รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่ด้อยทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในท้องถิ่นชนบททั่วประเทศ รัฐบาลได้มีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา ตลอดจนได้มีการประชุมคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับเรื่องการจัดการศึกษาซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการขยายโอกาสทางการศึกษาหลายครั้งดังนี้

1.1.1 การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษา

ครั้งที่ 1 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดที่ 16 ได้แถลงนโยบาย เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ.2529 ว่า จะจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับก่อนประถมศึกษาจะขยายการศึกษาระดับอนุบาลในชนบท และในระดับมัธยมศึกษาจะสนับสนุนให้นักเรียนได้ศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษามากขึ้น

ครั้งที่ 2 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดที่ 17 ได้แถลงนโยบาย เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2531 ว่า จะเร่งรัด ส่งเสริมการอนุบาลชนบทการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยจัดควบคู่กันไปกับการขยายการศึกษาภาคบังคับ และการเตรียมพื้นฐานอาชีพให้นักเรียนทุกระดับ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงานตลอดจนการส่งเสริมศิลปกรรม จริยธรรม และวินัยของนักเรียนและคนในชาติเป็นพิเศษ

ครั้งที่ 3 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดที่ 17 ได้แถลงนโยบาย เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2534 ว่า รัฐมุ่งให้ความสำคัญต่อการเร่งขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตลอดทั้งการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน ให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบสื่อมวลชนต่าง ๆ

ครั้งที่ 4 นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดที่ 18 ได้แถลงนโยบาย เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2534 ที่จะเร่งขยายโอกาสและการบริการทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบให้กว้างขวางและทั่วถึง เพื่อยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างต่ำ

1.1.2 การประชุมคณะรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาและการดำเนินการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ลำดับครั้งที่ประชุม	สาระสำคัญตามมติคณะรัฐมนตรี	การดำเนินการ
<u>ครั้งที่ 1</u> วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2530	แนวทางการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากระดับประถมศึกษาเป็นระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีการไม่บังคับ	กระทรวงศึกษาธิการได้ให้กรมสามัญ ศึกษารับผิดชอบและดำเนินการจัดตั้งโรงเรียน มัธยมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ศึกษาประมาณ ปีละ 100 ถึง 200 โรงเรียน
<u>ครั้งที่ 2</u> วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2532	รูปแบบและวิธีการขยายการศึกษาขั้น พื้นฐาน	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติได้กำหนดรูปแบบและวิธีการเพื่อ การนำไปสู่การขยายการศึกษาภาคบังคับ โดย กรมสามัญศึกษายังคงดำเนินการขยาย โอกาสทางการศึกษาเช่นเดิม

ลำดับครั้งที่ประชุม	สาระสำคัญตามมติคณะรัฐมนตรี	การดำเนินการ
ครั้งที่ 3 วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2532	ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการระยะสั้น โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) ในส่วนของการศึกษานอกระบบโรงเรียน	กระทรวงศึกษาธิการให้กรมการศึกษา นอกระบบเรียนเป็นแกนดำเนินการในส่วนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนและให้กรมสามัญศึกษาเป็นแกนดำเนินการในส่วนของในระบบโรงเรียน
ครั้งที่ 4 วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2533	1. การขยายการศึกษาภาคบังคับถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในท้องที่ที่มีความพร้อม เป็นปี ๆ ไป 2. ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินงานโครงการนอกระบบการขยายโอกาสทางการศึกษานอกระบบเรียนประถมศึกษาในสังกัดโดยยังไม่บังคับอีก 3 ปี และไม่เก็บค่าเล่าเรียน	1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินงานโครงการนอกระบบการขยายการศึกษาภาคบังคับ โดยทดลองเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดละ 3 โรงเรียน โดยได้ดำเนินการดังนี้ - ปีการศึกษา 2533 ทดลองเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนโรงเรียน 119 โรงเรียน - ปีการศึกษา 2534 เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนโรงเรียน 97 โรงเรียน รวมเป็นจำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 216 โรงเรียน

ลำดับครั้งที่ประชุม	สาระสำคัญตามมติคณะรัฐมนตรี	การดำเนินการ
ครั้งที่ 5 วันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2534	<p>1. ให้กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินงานการขยายโอกาสทางการศึกษา (โครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) ส่วนภูมิภาคในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึง โดยมีเงื่อนไขดังนี้</p> <p>1.1 ให้เปิดการเรียนการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่แล้ว และมีห้องเรียนเพียงพอโดยไม่ต้องจัดสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่และไม่มีโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาของกรมสามัญศึกษาตั้งอยู่แล้วในท้องถิ่น</p>	<p>2. กรมสามัญศึกษาได้เปิดโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและโรงเรียนมัธยมสาขาประมาณปีละ 100-200 โรงเรียน</p> <p>3. กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษานอกโรงเรียนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ</p> <p>กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการ 3 คณะ คือ</p> <p>1. คณะอนุกรรมการวางแผนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยมีรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน</p> <p>2. คณะกรรมการขยายการศึกษาภาคบังคับของกระทรวงศึกษาธิการโดยมีปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน</p> <p>3. คณะกรรมการประเมินผลโครงการนาร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี โดยมี นายท้อ สวัสดิพิพาณิชย์และรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ</p>

ลำดับครั้งที่ประชุม	สาระสำคัญตามมติคณะรัฐมนตรี	การดำเนินการ
	<p>1.2 ให้นำเปิดการเรียนการสอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ ในโรงเรียนที่มีบุคลากรผู้สอนเพียงพอ</p> <p>1.3 ให้นำเปิดการเรียนการสอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนและแบบเรียน โดยนำที่ตั้งงบประมาณอุดหนุนนักเรียนเป็น รายหัว</p> <p>2. ให้นำกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับ สำนักงานงบประมาณพิจารณาเกี่ยวกับ รายละเอียดของงบประมาณที่ต้องใช้ ดำเนินการร่วมกัน</p> <p>3. ให้นำกระทรวงศึกษาธิการนำ ดำเนินการดังนี้</p> <p>3.1 รับข้อสังเกตของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับ การดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา ตามแผนนโยบายไปดำเนินการ</p> <p>3.2 เน้นการดำเนินการในพื้นที่ ชนบทยากจน และพื้นที่ที่มีประชากรประกอบ อาชีพหญิงบริการพิเศษเป็นจำนวนมากเป็น อันดับแรก</p>	<p>เป็นกรรมการที่ปรึกษา และเลขาธิการ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็น ประธานและให้หน่วยงานรับผิดชอบดำเนินการ ดังนี้</p> <p>3.1 กรมสามัญศึกษาดำเนินงาน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาตามแผน เดิม</p> <p>3.2 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ดำเนินการตามโครงการขยายโอกาสทางการ ศึกษานอกระบบโรงเรียน</p> <p>3.3 สำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติดำเนินการโดยเปิดสอน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถม ศึกษาประมาณปีละ 1,000 โรงเรียน ตาม ความพร้อมของโรงเรียนเป็นปี ๆ ไป</p> <p>- ในปีการศึกษา 2534 เปิดโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 1,366 โรง คิดเป็นห้องเรียน 1,929 ห้องเรียนมี นักเรียน ม.1 จำนวน 50,256 คน รวมมี</p>

ลำดับครั้งที่ประชุม	สาระสำคัญตามมติคณะรัฐมนตรี	การดำเนินการ
	3.3 ดำเนินการโดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาในระบบมัธยมศึกษามากขึ้น โดยมีกระทรวงศึกษาธิการคอยควบคุมมาตรฐาน	นักเรียนทั้งหมดจำนวน 54,600 คน ปีการศึกษา 2535 เปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 2,500 โรงเรียน และเปิดโรงเรียนขยายการศึกษาได้ไม่น้อยกว่า 6,500 โรงเรียน (พ.ศ. 2535-2539)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างเห็นได้ชัด ทำให้รัฐบาลเห็นความจำเป็นที่จะต้องขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชาชนในประเทศจาก 6 ปี เป็น 9 ปี เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งการขยายตัวของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้เกิดขึ้นและเป็นไปอย่างสอดคล้องกับแผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ นับตั้งแต่แผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 เป็นต้นมา นอกจากนี้ นับตั้งแต่รัฐบาลในสมัย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ยังได้กำหนดเป็นนโยบายให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนในท้องถิ่นชนบททั่วประเทศอย่างกว้างขวาง

1.2 นโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนาและการศิลปวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-3539) ว่า จะเร่งขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั้งในและนอกระบบโรงเรียน ให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แก่ผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เข้าศึกษาต่อเพิ่มขึ้น จะกระจายโอกาสและสร้างความ เป็นธรรมให้แก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้นำได้รับการบริการทางการศึกษาทุกระดับและประเภท การศึกษา

มาตรการสำคัญ ๆ ที่จะดำเนินการสนองนโยบายดังกล่าว คือ เร่งขยาย การบริการด้านการศึกษาให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย อาทิ เช่น การให้ทุนการศึกษา การจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการ การจัดหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมี ทักษะพื้นฐานที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพ การให้ตระหนักในการพัฒนาระบบการแนะแนว การศึกษาและอาชีพ การปลูกฝังความศรัทธาในวิชาอาชีพ และการประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังได้มีการดำเนินการของหน่วยงาน ต่าง ๆ ในสังกัด เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ กรมสามัญศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่ได้กล่าวถึงนี้ต่างก็ได้ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาตามนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ

1.3 การดำเนินงานขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนด โครงการขยาย โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535) ตามนโยบายแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535- 2539) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อให้ได้รับการ ศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี และเพื่อให้นักเรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี เป็นพลเมืองดี มีความรู้ ความสามารถ และทักษะวิชาอาชีพเพียงพอแก่การออกไปประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เป้าหมายในการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติคือ การเปิดขยาย การศึกษาขั้นพื้นฐานต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา

2535 อย่างน้อยกลุ่มโรงเรียนและไม่ต่ำกว่า 1 โรงเรียน รวมโรงเรียนไม่น้อยกว่าจำนวน 4,200 โรงเรียน มีห้องเรียนจำนวน 25,200 ห้องเรียน และมีนักเรียนจำนวน 882,000 คน นักเรียนที่มีการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี จะมีความรู้ ความสามารถ และทักษะวิชาชีพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร/กิจกรรมที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ซึ่งปรากฏในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงแผนการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

รายการ	หน่วย นับ	ปีงบประมาณ				
		2535	2536	2537	2538	2539
1. เปิดขยายและจัดขยายการศึกษา ขั้นพื้นฐานต่อจากชั้น ป.6						
1.1 โรงเรียน	โรง	967	1,687	3,221	4,200	4,200
1.2 ห้องเรียน	ห้อง	2,610	5,802	11,806	18,272	23,242
1.3 นักเรียน	คน	91,350	202,800	413,070	639,400	813,400
2. ประชุมสัมมนาผู้บริหารการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องปีละครั้ง	คน	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500
3. ประชุมอบรมผู้บริหารและครูผู้สอน ระดับจังหวัด (10 วัน)	คน	700	15,000	25,000	20,400	13,400
4. จัดงบประมาณสนับสนุนการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน	คน	91,350	202,800	418,070	639,400	813,400

ตารางที่ 1 แสดงแผนการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ต่อ)

รายการ	หน่วย นับ	ปีงบประมาณ				
		2535	2536	2537	2538	2539
5. จัดค่าใช้สอยตอบแทนในการจัดการและการบริหารในโรงเรียน	โรง	967	1,687	3,221	4,200	4,200
6. จัดครูเกณฑ์ ๖ ตีะ แก้อี้นักเรียน ครูเกณฑ์ประกอบการเรียน	โรง	967	1,687	3,221	4,200	4,200
7. ตั้งอัตราครูผู้สอนเพิ่ม	อัตรา	3,300	6,500	9,000	6,000	6,200
7.1 บรรจุใหม่	อัตรา	1,800	3,500	6,000	3,000	3,200
7.2 บรรจุทดแทน	อัตรา	1,500	3,000	3,000	3,000	3,000
8. นิเทศติดตามผลทุกโรงเรียน	ครั้ง	12	12	12	12	12

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติคาดคะเนผลที่จะได้รับจากการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานว่าคุณภาพชีวิตของคนไทยได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น มีความเป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถและทักษะวิชาชีพอย่างพอเพียงที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ได้อย่างมีความสุข

การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่จัดการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ซึ่งต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีให้ใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในด้านหลักสูตร

ในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา โดยโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งจัดการศึกษาภาคบังคับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยก็จะต้องใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกรมวิชาการด้วยเช่นกัน

2. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2.1 หลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ ในโครงสร้างได้ลดจำนวนคาบวิชาบังคับ และเพิ่มคาบของวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาสามัญและวิชาอาชีพได้อย่างกว้างขวาง มีคาบเวลาสำหรับให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอิสระอันจะนำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองได้อย่างแท้จริง รายละเอียดของหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1) หลักการ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

2) จุดหมาย

การศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่ทาประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน

ในฐานะ เป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดย
ให้ผู้เรียนมีทักษะมีความรู้เพียงพอที่จะ เลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัย
ในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อ
สังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญและทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ
ต่าง ๆ
2. สามารถปฏิบัติตนในการรักษาและเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเองและ
ชุมชน
3. สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้อง
กับข้อจำกัดต่าง ๆ
4. มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
5. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้เกิด
ความเจริญแก่ตนและชุมชน
6. มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการ
เลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจตนเอง
7. มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และ
สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
8. เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทาง
พัฒนาชุมชน ภูมิใจในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และ
เสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

3) โครงสร้าง

3.1 วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่รายวิชาดังต่อไปนี้

1. วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย	12 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9 หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
ศิลปะศึกษา	3 หน่วยการเรียนรู้

2. วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้

สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6 หน่วยการเรียนรู้
การงาน	6 หน่วยการเรียนรู้

3.2 วิชาเลือกเสรี จำนวน 33 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกเรียนจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. กลุ่มภาษา ได้แก่ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
2. กลุ่มวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ได้แก่ วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์
3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
4. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ คือ พลานามัย และศิลปะศึกษา
5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ คือ อาชีพ

3.3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

1. กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาค

2. กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้
จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

3. กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

4) แนวดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบผลสำเร็จตามจุดหมายข้างต้นจึงได้
กำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1. จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัด และความสามารถ
2. จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็ม
ความสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถและได้มี
โอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ
4. จัดให้มีการศึกษาติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
5. ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง
โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม
6. ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้อง
การของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทรัพยากรวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและส่งเสริมให้ผู้เรียน
มีความคิดในการสร้างสรรค์งาน
7. ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเสริมสร้าง
ค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
8. ในการเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น
ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

5) หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5.1 เวลาเรียน

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน
2. ในปีการศึกษาหนึ่ง วิชาแบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอน จะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ
3. ในสัปดาห์หนึ่ง โรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ
4. วิชาเรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 30 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวภาษาหรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมอื่น 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ วิชาที่มีเวลาสำหรับผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ

5.2 หน่วยการเรียน

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน วิชาที่มีหน่วย การเรียน 1 หน่วยการเรียน รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน วิชาที่มีหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงตามสัดส่วน

5.3 วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

5.3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ใน โครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศ นักเรียนจะเลือกเรียนได้เพียง 1 ภาษา

5.3.2 การจัดหารายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ วิชาเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5.4 การประเมินการเรียน

การประเมินการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

5.5 เกณฑ์การจบหลักสูตร

1. ต้องเรียนวิชาภาคบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างจำนวน 90 หน่วยการเรียน และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน
2. ต้องได้หน่วยการเรียนวิชาบังคับแกนวิชาภาษาไทย และสังคมศึกษา
3. ต้องได้หน่วยการเรียนทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียน
4. ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรม โดยให้เลือกกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี หรือกิจกรรมยุวกาชาด หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และเลือกกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

6) กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

6.1 จุดประสงค์วิชาการงาน

1. เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน
2. เพื่อให้ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามกระบวนการทำงาน
3. เพื่อให้ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงาน
4. เพื่อให้วิเคราะห์และวางแผนการทำงานในชีวิตประจำวัน
5. เพื่อให้มีนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณธรรมในการทำงาน และสามารถพึ่งตนเองได้
6. เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

6.2 จุดประสงค์วิชาอาชีพ

1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจงานหลักของวิชาอาชีพพอที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
2. เพื่อให้มีความสามารถและทักษะงานอาชีพเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพตามควรแก่วัย
3. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพและมีคุณธรรมในการประกอบอาชีพ
4. เพื่อให้มีความสามารถในด้านจัดการ การตลาดและการร่วมมือในการประกอบกิจการหรือธุรกิจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. แนวทางการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดที่เปิดดำเนินการตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้นำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกรมวิชาการมาใช้ แต่เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและสามารถเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนได้เลือกนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาได้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้ปรับโครงสร้างในกลุ่มวิชาอาชีพเพิ่มเติม ซึ่งจะกล่าวถึงสาระในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ได้ปรับโครงสร้างแล้ว เพื่อความเข้าใจ ดังต่อไปนี้

แผนการเรียนอาชีพ หมายถึง รายวิชาต่าง ๆ ที่นักเรียนเลือกเรียนเพื่ออาชีพบรรลุเป้าหมายในการเรียนและการประกอบอาชีพของตนในอนาคต โดยมีรายวิชาอาชีพในวิชาเลือกเสรีเป็นแกน และแต่ละรายวิชาจะมีความสัมพันธ์กัน

การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ หมายถึง การที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และวางแผนการเรียนอาชีพของตนได้เหมาะสมตามโครงสร้างและการจัดกลุ่มรายวิชาอาชีพตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกรายวิชาอาชีพและรายวิชาอื่น ๆ ให้สัมพันธ์กัน

3.1 การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพที่มีคุณภาพ

การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพที่มีคุณภาพ มีแนวทางปฏิบัติโดยคำนึงถึงจุดเน้นสำคัญ 2 ประการ ซึ่งได้แก่จุดเน้นของการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ และขั้นตอนการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ

3.1.1 จุดเน้นของการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีนโยบายให้โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และแนวดำเนินการของหลักสูตรโดยมีจุดเน้นที่สำคัญ 2 ประเด็น คือ คุณลักษณะของนักเรียนที่ต้องการ และแนวการวิชาชีพหลักสูตร

3.1.1.1 คุณลักษณะของนักเรียนที่ต้องการ

คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดในตัวนักเรียนมี 3 ประการ คือ

- 1) สามารถฟังตนได้
- 2) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
- 3) สามารถครองตนได้

3.1.1.2 แนวการวิชาชีพหลักสูตร

แนวการวิชาชีพหลักสูตรมุ่งเน้นในเรื่องต่อไปนี้ คือ

- 1) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน
- 2) การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพของท้องถิ่น หรือชุมชน
- 3) ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน
- 4) เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกและเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนอาชีพตามความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเอง

จากจุดเน้นดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้โรงเรียนฯ เป็นแนวปฏิบัติในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ ซึ่งต่อไปนี้จะ เป็นรายละเอียดที่แสดงให้ทราบถึงจุดเน้นของการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพพร้อมทั้งแนวปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของจุดเน้นตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ตารางที่ 2 จุดเน้นและแนวปฏิบัติในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>คุณลักษณะนักเรียนที่ต้องการ</p> <p>1. สามารถพึ่งตนเองได้</p> <p>2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ</p>	<p>1.1 จัดเนื้อหาบางส่วนที่เป็นวิชาการ ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือกของหลักสูตรให้สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่และสภาพของท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น จัดให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการซ่อมแซมบ้าน เป็นต้น</p> <p>1.2 จัดให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานที่ว่างจากการทำงานต่าง ๆ จนเกิดความชำนาญ</p> <p>1.3 จัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เสริมให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นจากการเรียนตามหลักสูตร เช่น จัดโครงการเข้าค่ายฝึกงานอาชีพภาคฤดูร้อนหรือจัดกิจกรรมห้องสมุดเพื่อเพิ่มความรู้ในวันหยุด กิจกรรมการเรียนซ่อมเสริมพิเศษในตอนเย็นหลังจากเลิกเรียนปกติ เป็นต้น</p> <p>2.1 จัดวิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ให้นักเรียนซึ่งมีเป้าหมายที่จะเรียนสายสามัญได้เรียนอย่างน้อย 216 คาบ (ประมาณ 2 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน)</p> <p>2.2 จัดวิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกเสรี ให้นักเรียนซึ่งมีเป้าหมายที่จะเรียนสายอาชีพได้เรียนอย่างน้อย 432-648 คาบ (ประมาณ 4-6 คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน)</p> <p>2.3 จัดแนะแนวให้นักเรียนรู้จักการบริหารเวลาหรือการวิชาชีพ</p>

ตารางที่ 2 จุดเน้นและแนวปฏิบัติในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ(ต่อ)

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
	<p>เวลาในการปฏิบัติกิจกรรมอิสระ เพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะ ในงานอาชีพ</p> <p>2.4 ปรับเนื้อหาในรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีให้ สัมพันธ์กัน และเป็นส่วนหนึ่งที่จะสนับสนุนการเรียนวิชา อาชีพ เช่น ปรับเนื้อหาวิชา ส 072 ท้องถิ่น ของเรา 2 และ ช 031 การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก ให้สัมพันธ์กันและสนับสนุนการเรียนวิชาอาชีพ ช 0121 การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นต้น</p> <p>2.5 จัดรายวิชาในวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรีที่สัมพันธ์กันให้ นักเรียนได้เลือกลงทะเบียนในแต่ละภาคเรียนโดยมีการ แนะแนววิธีการเลือกรายวิชาที่มีความสัมพันธ์และสนับสนุน กันให้แก่นักเรียนก่อนการลงทะเบียนเรียน</p> <p>2.6 จัดให้นักเรียนเรียนวิชาอาชีพแต่ละวิชาจนสามารถปฏิบัติ งานอาชีพนั้น ๆ ได้ด้วยความชำนาญ ซึ่งอาจทำได้โดย การทำให้เรียนวิชาอาชีพชั้นหัดสวิชาเดิม แต่มีเนื้อหาที่ ส่งเสริมให้เกิดความชำนาญเพิ่มมากขึ้น หรือทำให้เรียนวิชา ช 041 การปฏิบัติงานอาชีพ</p> <p>2.7 จัดให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานอาชีพในสภาพการณ์ จริงโดยโรงเรียนประสานงานกับสถานประกอบการ ในท้องถิ่น</p>

ตารางที่ 2 จุดเน้นและแนวปฏิบัติในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ(ต่อ)

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>3. สามารถครองตนได้</p> <p>แนวการใช้หลักสูตร</p> <p>1. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา</p> <p>2. จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพท้องถิ่นหรือชุมชน</p>	<p>3.1 จัดการเรียนการสอนโดยเน้นในด้านที่มีคุณธรรมในการทำงาน นิยรักการทำงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้</p> <p>3.2 การจัดทำมีระบบการประสานงานระหว่างบ้านกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการมีคุณธรรมในการทำงาน นิยรักในการทำงานและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างต่อเนื่อง</p> <p>1.1 เชิญชวนประชาชนในท้องถิ่นมาร่วมพิจารณาจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกรายวิชาอาชีพ</p> <p>1.2 เชิญผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์หรือผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพมาเป็นวิทยากรหรืออาจารย์พิเศษสอนนักเรียน</p> <p>1.3 ขอใช้และขอการสนับสนุนเรื่องทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนจากประชาชนในท้องถิ่น เช่นการขอใช้สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ การฝึกปฏิบัติงานอาชีพจากสถานประกอบการท้องถิ่น</p> <p>2.1 ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาสภาพและความต้องการของท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่สัมพันธ์กับการเรียนมาปรับใช้เพื่อให้สอดคล้องกับรายละเอียดของเนื้อหา</p>

ตารางที่ 2 จุดเน้นและแนวปฏิบัติในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ(ต่อ)

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
<p>3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน</p>	<p>คำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร</p> <p>3.1 จัดแผนการเรียนอาชีพหรือเปิดสอนวิชาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายหรือให้บริการ เป็นการส่งเสริมการหารายได้ระหว่างเรียน</p> <p>3.2 สนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนได้รับคำตอบแทนจากการฝึกปฏิบัติงานอาชีพในสถานประกอบการหรือจากการจำหน่ายงานฝีมือที่ผลิตได้อันเนื่องจากการเรียนวิชาอาชีพ ซึ่งสามารถทำได้โดยการกำหนดแนวปฏิบัติและการวางแผนระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกำหนดคำตอบแทนจากการฝึกปฏิบัติงานอาชีพ</p> <p>3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้รวมกลุ่มในการปฏิบัติงานอาชีพพร้อมกันเช่น การทำธุรกิจขนาดเล็กที่เน้นให้มีการรวมทุน การวางแผนดำเนินงานที่ครบกระบวนการและการฝึกทักษะด้านการจัดการ</p>
<p>4. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกและเปลี่ยนแปลงแผนการเรียนตามความต้องการความสนใจและความถนัดของตนเอง</p>	<p>4.1 จัดแผนการจัดการเรียนที่มีลักษณะยืดหยุ่น ซึ่งนักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนแผนการเรียนของตนเองได้</p> <p>4.2 กำหนดให้ครูที่ปรึกษาติดตามผลการเรียนของนักเรียนและจัดแนะแนวการเรียนให้แก่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดย</p>

ตารางที่ 2 จุดเน้นและแนวปฏิบัติในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ(ต่อ)

จุดเน้น	แนวปฏิบัติ
	<p>อาจจัดในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีลักษณะสร้างความคุ้นเคยระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ปรึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนในด้านการเรียนของตนเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงแผนการเรียน หรือปัญหาการเรียนด้านอื่น ๆ</p>

แนวปฏิบัติจากตารางที่ได้กล่าวแล้วนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้คาดหวังไว้ว่าจะช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพได้ และยังคงคาดหวังอีกด้วยว่าถ้าโรงเรียนต่าง ๆ สามารถปฏิบัติตามได้ทุกข้อตามแนวปฏิบัตินี้ จะทำให้การจัดการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียนนั้น ๆ มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับหลักสูตรและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

3.1.2 ขั้นตอนการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ

ดังได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของจุดเน้น และแนวปฏิบัติในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดหลักการให้เป็นความร่วมมือกันในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งในโรงเรียน และท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อให้การจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพนั้น ๆ เหมาะสมกับนักเรียน และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่งการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพนั้นได้กำหนดไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น การกำหนดรายวิชา/กิจกรรม ที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน การให้นักเรียนเลือกแผนการเรียน และการปรับเปลี่ยนแผนการเรียน แต่ละ

ขั้นตอนได้กล่าวถึงรายละเอียดและวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

3.1.2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็น

ในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ โรงเรียนจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานทุกด้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่

1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น โดยนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาด้วยกัน ทั้งนี้โรงเรียนอาจศึกษาและสรุปเฉพาะข้อมูลที่มีความสัมพันธ์ หรือจำเป็นในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียนโดยข้อมูลระดับประเทศนั้น อาจศึกษาได้จากเอกสาร รายงาน ของทางราชการ หรือเอกชนซึ่งมีอยู่ทั่วไป ส่วนข้อมูลระดับท้องถิ่นอาจศึกษาได้จากการออกแบบสำรวจ และจากเอกสารของทางราชการที่อาจมีอยู่บ้างแล้วซึ่งข้อมูลที่ศึกษานั้นควรสรุปให้มีสาระสำคัญเพียงพอที่จะใช้เป็นแนวทางการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพได้ ตัวอย่างเช่น

ระดับประเทศ มีแนวโน้มที่ประเทศไทยจะเป็นประเทศกึ่งอุตสาหกรรมโดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมการเกษตร มีการประกอบอาชีพอิสระและอุตสาหกรรมขนาดย่อมมากขึ้น จะมีการย้ายถิ่นจากสังคมชนบทเข้าสู่สังคมเมืองเพื่อประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ครอบครัวในอนาคตจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ มีช่องว่างระหว่างคนยากจนและคนมีฐานะ และระหว่างชนบทและเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ความเจริญด้านเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีด้านการเกษตรและด้านการสารสนเทศ เป็นต้น

ระดับท้องถิ่น มีแนวโน้มที่ท้องถิ่นในเขตบริการของโรงเรียนจะเจริญขึ้น โดยประชาชนส่วนใหญ่นิยมใช้ไฟฟ้าและมีเครื่องใช้ไฟฟ้ามากขึ้น โดยเฉพาะหม้อหุงข้าวไฟฟ้า ตู้เย็นและโทรทัศน์ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเกษตรมากขึ้น ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่นับเป็นกลุ่มเด็กและผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มคนหนุ่มสาวย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น และจะกลับมามีที่ท้องถิ่นเดิมของตนในช่วงฤดูการทำการเกษตร เป็นต้น

2) ความต้องการด้านอาชีพของท้องถิ่นเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น ความต้องการของประชาชน รวมทั้งนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เกี่ยวกับอาชีพที่ต้องการให้โรงเรียนเปิดสอน และมีความคาดหวังว่าเมื่อนักเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วควรประกอบอาชีพใดบ้าง มีความสามารถในระดับใด โดยศึกษาถึงเหตุผลของความ ต้องการดังกล่าวประกอบด้วย วิธีการที่ใช้ในการศึกษา อาจใช้วิธีการสำรวจ สัมภาษณ์หรือสนทนากับประชาชนในท้องถิ่นทุกครอบครัว และนำมาสรุปเป็นสภาพความต้องการด้านอาชีพของท้องถิ่น สำระสำคัญที่นำมาสรุปควรจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ ตัวอย่างเช่น

จากการศึกษาของโรงเรียนพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีความคิดเห็นว่่านักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนควรประกอบอาชีพต่อไปนี้

- ก. อาชีพช่างเสื้อสตรี มีประชาชนเห็นด้วยร้อยละ 60
โดยมีเหตุผลดังนี้ ...
- ข. อาชีพช่างซ่อมเครื่องไฟฟ้า มีประชาชนเห็นด้วยร้อยละ 50
โดยมีเหตุผลดังนี้ ...
- ค. อาชีพช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ มีประชาชนเห็นด้วยร้อยละ 40
โดยมีเหตุผลดังนี้ ...
- ง. อาชีพเลี้ยงไก่ มีประชาชนเห็นด้วยร้อยละ 40
โดยมีเหตุผลดังนี้ ... เป็นต้น

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ เช่น หลักสูตรจุดเน้นในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระบบบริหารการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น การศึกษาข้อมูลประเภทนี้ โรงเรียนอาจศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก และสรุปให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ และเสนอให้โรงเรียนนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ

4) ความร่วมมือและความสนับสนุนที่จะได้รับจากท้องถิ่น เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของท้องถิ่นในการที่จะช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียนในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับวิทยากรท้องถิ่นแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ

สถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนการสนับสนุนด้านกำลังเงินและทรัพยากรในการดำเนินการ

5) ศักยภาพของโรงเรียน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของโรงเรียนในการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ เช่น ความรู้ความสามารถของครูในการสอนวิชาอาชีพต่าง ๆ อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

โรงเรียนควรมีรายละเอียดของข้อมูลทั้ง 5 ด้าน ดังได้กล่าวมาแล้วอย่างเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ เพื่อตัดสินใจว่าจะเลือกเปิดสอนรายวิชาอาชีพใดบ้างในการวิเคราะห์ข้อมูลโรงเรียนควรวางวิธีประชุมร่วมกันระหว่างคณะครูและตัวแทนของท้องถิ่น ซึ่งอาจจะเป็นกรรมการศึกษาบางคนหรือท่านอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด ภายใต้งบประมาณของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล และสามารถเป็นไปได้

3.1.2.2 การกำหนดรายวิชา/กิจกรรม ที่โรงเรียนจะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน

การกำหนดรายวิชา/กิจกรรม ที่โรงเรียนจะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียนนั้น โรงเรียนจะต้องยึดหลักสูตรเป็นหลัก และนำข้อมูลซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์จากขั้นตอนแรกมาประกอบการพิจารณา โรงเรียนควรจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพให้ครอบคลุมทั้ง 6 ภาคเรียน (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3) และควรกำหนดรายวิชา/กิจกรรมมาให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นให้มากที่สุด

การกำหนดรายวิชา/กิจกรรมทั้งหมดที่โรงเรียนจะเปิดสอนต้องให้สอดคล้องกับหลักสูตร ซึ่งรายละเอียดของหลักสูตรได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องของหลักสูตร ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ในการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมเท่านั้น

1) วิชาบังคับแกน โรงเรียนต้องเปิดสอนในกลุ่มวิชาบังคับแกนต่าง ๆ ตามหลักสูตรกำหนดไว้

2) วิชาบังคับเลือก โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาบังคับเลือก ภายใต้งบประมาณที่หลักสูตรกำหนดไว้ คือ

ก. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ให้เลือกเรียน 6 รายวิชา

จาก 9 รายวิชา ซึ่งโรงเรียนอาจจะเลือกรายวิชาที่ส่งเสริมการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพ
ได้ เช่น ส 071-ส 073 ท้องถิ่นของเรา 1-3 เป็นต้น

ข. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลากร ต้องเลือกเรียนทั้งวิชา
สุขศึกษาและวิชาพลศึกษาตามรายวิชาที่หลักสูตรกำหนด

ค. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2
ให้เลือกเรียนวิชาการงาน 4 รายวิชาจาก 5 รายวิชา และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้เรียนรายวิชา
ง 321 โครงการงาน... (ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนวิชาอาชีพ) โดยโรงเรียนควรเสนอแนะ
ให้นักเรียนคิดโครงการที่สอดคล้องกับวิชาอาชีพที่นักเรียนได้เลือกเรียน

3) วิชาเลือกเสรี ในส่วนของกลุ่มวิชาเลือกเสรี จะเป็นราย
วิชาที่โรงเรียนสามารถจัดเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการจัดแผนการจัดการเรียนอาชีพได้โดยตรง
โดยอาจดำเนินการได้ดังนี้

ก. รายวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนต้องเปิดสอนนักเรียน
ที่นับถือศาสนาพุทธ ภาคเรียนละ 1 รายวิชา ทั้งหมด 6 ภาคเรียน

ข. รายวิชาอาชีพ โรงเรียนควรนำรายวิชาอาชีพที่ได้จัดสรร
ร่วมกัน แล้วมาจัดเข้ากลุ่มวิชาเลือกเสรี เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและความ
ถนัดของตน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนอาชีพของนักเรียนเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้โรงเรียนควรเปิดสอนรายวิชาอาชีพอื่น ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มเสริมงานผลิต และ
งานบริการที่สัมพันธ์กับรายวิชาอาชีพที่เปิดสอนด้วย เช่น เปิดสอน ช 031 การประกอบธุรกิจ
ขนาดเล็ก ช 036 ภาษาไทยธุรกิจ 1 ช 038 สนทนาภาษาอังกฤษธุรกิจ 1 และ ช 0316 งาน
บัญชี กิจการบริการ เพื่อให้การเปิดสอนรายวิชาต่าง ๆ ได้มีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนกันและ
กันมากขึ้น เป็นต้น

ค. เปิดสอนรายวิชาอื่น ๆ ที่อาจจำเป็นต้องใช้สำหรับการ
ประกอบอาชีพอย่างเช่นเปิดสอนรายวิชา อ 011 ภาษาอังกฤษหลัก 1 เป็นต้น

4) กิจกรรม ในส่วนของกิจกรรมโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้

นักเรียนปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกัน ตามความสนใจและความถนัด โดยหลักสูตรได้กำหนดให้นักเรียน
เข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ กิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือ
กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ และกิจกรรมอิสระทุกสัปดาห์

การกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่เสนอไว้ให้โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียนนั้นเสนอ
เป็นตัวอย่างตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
	วิชาบังคับ(ต้องเรียนทุกวิชา)			วิชาบังคับ(ต้องเรียนทุกวิชา)	
ท 101	ภาษาไทย	4	ท 102	ภาษาไทย	4
ว 101	วิทยาศาสตร์	3	ว 102	วิทยาศาสตร์	3
ค 101	คณิตศาสตร์ 1	3	ค 102	คณิตศาสตร์ 2	3
ส 101	ประเทศของเรา 1	2	ส 102	ประเทศของเรา 2	2
พ 101	พละนามัย	1	พ 102	พละนามัย 2	1
ศ 101	ศิลปะกับชีวิต 1	1	ศ 102	ศิลปะกับชีวิต	1
	วิชาบังคับเลือก(เลือกเรียน 6 คาบ)			วิชาบังคับเลือก(เลือกเรียน 6 คาบ)	
ส 026	เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน โลกปัจจุบัน	2	ส 032	เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	2
			ส 072	ท้องถิ่นของเรา 2	2

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1(ต่อ)

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา		จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
ส 071	ท้องถิ่นของเรา 1	2	พ 012	สุขศึกษา	1
พ 011	สุขศึกษา	1	พ 022	พลศึกษา	1
พ 021	พลศึกษา	1	ง 012	การจัดงานในบ้าน	2
ง 011	งานในบ้าน	2			
	วิชาเลือกเสรี(เลือกเรียน 10 คาบ)			วิชาเลือกเสรี(เลือกเรียน 10 คาบ)	
ส 018	พระพุทธศาสนา *	2	ส 019	พระพุทธศาสนา*	2
อ 011	ภาษาอังกฤษหลัก 1	4	อ 012	ภาษาอังกฤษหลัก 2	4
ช 048	การปลูกหม่อนและเลี้ยงไหม	4	ช 0127	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4
ช 023	ช่างเสื้อสตรีเบื้องต้น	2	ช 0158	ช่างถนอมอาหาร	2
ช 0210	ช่างออกแบบเสื้อผ้า	2	ช 024	ช่างเสื้อผ้าสตรี	4
ช 0215	การประกอบอาหารและการ บริการอาหาร	4	ช 0221	ช่างจักรรีด	2
ช 0225	งานพิมพ์ดีดภาษาไทย 1	4	ช 0226	งานพิมพ์ดีดภาษาไทย 2	4
ช 0252	งานซ่อมรถจักรยานยนต์	4	ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพช่างซ่อมรถ จักรยานยนต์	4
ช 0261	ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร	4	ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพช่างเดินสาย ไฟฟ้าในอาคาร	4

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1(ต่อ)

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
	กิจกรรม			กิจกรรม	
	1. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ			1. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ	
	1.1 กิจกรรมลูกเสือ- เนตรนารี	1		1.1 กิจกรรมลูกเสือ- เนตรนารี	1
	1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1		1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1
	-ชุมนุมช่างประดิษฐ์			-ชุมนุมช่างประดิษฐ์	
	-ชุมนุมส่งเสริม งานอาชีพ			-ชุมนุมส่งเสริม งานอาชีพ	
	-ชุมนุมงานเกษตร			-ชุมนุมงานเกษตร	
	-ชุมนุมพิมพ์ดีด			-ชุมนุมพิมพ์ดีด	
	2. กิจกรรมแนะแนว	1		2. กิจกรรมแนะแนว	1
	3. กิจกรรมอิสระ	2		3. กิจกรรมอิสระ	2

* วิชาเลือกเสรี ส 018 ส 019 พระพุทธศาสนา ให้นักเรียนนับถือศาสนาพุทธทุกคนเรียน

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
วิชาบังคับ (ต้องเรียนทุกรายวิชา)			วิชาบังคับ (ต้องเรียนทุกรายวิชา)		
ท 203	ภาษาไทย	4	ท 204	ภาษาไทย	4
ว 203	วิทยาศาสตร์	3	ว 204	วิทยาศาสตร์	3
ค 203	คณิตศาสตร์ 3	3	ค 204	คณิตศาสตร์ 4	3
ส 203	ทวีปของเรา	2	ส 204	ประเทศของเรา 3	2
พ 203	พละนามัย 3	1	พ 204	พละนามัย 4	1
ศ 203	ศิลปะกับชีวิต 3	1	ศ 202	ศิลปะกับชีวิต 2	1
วิชาบังคับเลือก (เลือกเรียน 6 คาบ)			วิชาบังคับเลือก (เลือกเรียน 6 คาบ)		
ส 071	ท้องถิ่นของเรา 1	2	ส 072	ท้องถิ่นของเรา	2
ส 073	ท้องถิ่นของเรา 3	2	ส 053	ประชากรและสิ่งแวดล้อม	2
พ 013	สุขศึกษา	1	พ 014	สุขศึกษา	1
พ 023	พลศึกษา	1	พ 024	พลศึกษา	1
ง 013	งานช่างพื้นฐาน	2	ง 014	งานเกษตรพื้นฐาน	2
ง 015	งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น	2	ง 015	งานผลิตภัณฑ์จากวัสดุท้องถิ่น	2

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2(ต่อ)

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
	วิชาเลือกเสรี(เลือกเรียน 10 คาบ)			วิชาเลือกเสรี (เลือกเรียน 10 คาบ)	
ส 0110	พระพุทธศาสนา*	2	ส 0111	พระพุทธศาสนา *	2
อ 013	ภาษาอังกฤษหลัก 3	4	อ 014	ภาษาอังกฤษหลัก 4	4
ช0127ก	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4	ช0127ข	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4
ช0148ก	การปลูกหม่อนและ เลี้ยงไหม	4	ช0148ข	การปลูกหม่อนและ เลี้ยงไหม	4
ช 024ก	ช่างเสื้อผ้าสตรี	4	ช 024ข	ช่างเสื้อผ้าสตรี	4
ช 0227	งานพิมพ์ดีดภาษาไทย 3	4	ช 0214	ช่างเสริมสวย	4
ช .041	ปฏิบัติงานอาชีพช่างซ่อมรถ จักรยานยนต์	4	ช 0262	ช่างซ่อม เครื่องไฟฟ้าในบ้าน	4
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพช่างเดิน สายไฟฟ้า	8	ช 041	ปฏิบัติอาชีพช่างซ่อมรถ จักรยานยนต์	4
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการปลูกหม่อน และ เลี้ยงไหม	4	ช 041	ปฏิบัติอาชีพช่างเดินสายไฟฟ้า ในอาคาร	4
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการผลิตลูก สัตว์ปีก	4	ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการปลูกหม่อน และ เลี้ยงไหม	4
			ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการผลิตลูก สัตว์ปีก	4

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2(ต่อ)

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
	กิจกรรม			กิจกรรม	
	1. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ			1. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ	
	1.1 กิจกรรมลูกเสือ- เนตรนารี	1		1.1 กิจกรรมลูกเสือ- เนตรนารี	1
	1.2 กิจกรรมอื่น ๆ -ชุมนุมส่งเสริม งานอาชีพ -ชุมนุมงานเกษตร -ชุมนุมพิมพ์ดีด	1		1.2 กิจกรรมอื่น ๆ -ชุมนุมส่งเสริม งานอาชีพ -ชุมนุมงานเกษตร -ชุมนุมพิมพ์ดีด	1
	2. กิจกรรมแนะแนว	1		2. กิจกรรมแนะแนว	1
	3. กิจกรรมอิสระ	2		3. กิจกรรมอิสระ	2

* วิชาเลือกเสรี ส0110 ส0111 พระพุทธศาสนา ให้นักเรียนที่นับถือศาสนาทุกคนเรียน

ตารางที่ 5 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
วิชาบังคับ(ต้องเรียนทุกรายวิชา)			วิชาบังคับ(ต้องเรียนทุกรายวิชา)		
ท 305	ภาษาไทย	4	ท 306	ภาษาไทย	4
ว 305	วิทยาศาสตร์	3	ว 306	วิทยาศาสตร์	3
ส 305	โลกของเรา	2	ส 306	ประเทศของเรา 4	2
ส 305	พละนามัย 5	1	พ 306	พละนามัย 6	1
พ205	ศิลปะกับชีวิต 5	1	ศ 306	ศิลปะกับชีวิต 6	1
วิชาบังคับเลือก(เลือกเรียน 6 คาบ)			วิชาบังคับเลือก(เลือกเรียน 6 คาบ)		
ส 032	เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	2	ส 043	กฎหมายน่ารู้	2
ส 073	ท้องถิ่นของเรา 3	2	พ 016	สุขศึกษา	1
พ 015	สุขศึกษา	1	พ 026	พลศึกษา	1
พ 025	พลศึกษา	1	ง 322	โครงงาน	2
ง 321	โครงงาน...	2	ง 014	งานเกษตรพื้นฐาน	2
วิชาเลือกเสรี(เลือกเรียน 13 คาบ)			วิชาเลือกเสรี(เลือกเรียน 13 คาบ)		
ส 0112	พระพุทธศาสนา*	2	ส 0113	พระพุทธศาสนา *	2
อ 015	ภาษาอังกฤษหลัก 5	4	อ 016	ภาษาอังกฤษ 6	4
ช0127ก	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4	ช0127ข	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4

ตารางที่ 5 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3(ต่อ)

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
ช0127ค	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4	ช0127ง	การผลิตลูกสัตว์ปีก	4
ช01119	ช่างผลิตภัณฑ์กระดาษ ด้วยการสาน	4	ช0160	ช่างดอกไม้ประดิษฐ์	2
ช01120	ช่างผลิตกระดาษ	4	ช 0190	ช่างหล่อผลิตภัณฑ์	4
ช 024ค	ช่างเสื้อผ้าสตรี	4	ช 024ง	ช่างเสื้อผ้าสตรี	4
ช0214ก	ช่างเสริมสวย	4	ช0214ข	ช่างเสริมสวย	4
ช0223	สหกรณ์ร้านค้า	3	ช 0233	งานขยายผลิตภัณฑ์	2
ช 031	การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก	3	ช 031	การประกอบธุรกิจขนาดเล็ก	3
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพช่างซ่อม รถจักรยานยนต์	7	ช 033	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	3
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพช่างซ่อม เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน	11	ช 034	มนุษยสัมพันธ์ทางธุรกิจ	3
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการเพาะปลูก หม่อนและเลี้ยงไหม	7	ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพช่างซ่อม เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน	11
ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการผลิตลูก สัตว์ปีก	5	ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการปลูกหม่อน และเลี้ยงไหม	7

ตารางที่ 5 ตัวอย่างการกำหนดรายวิชา/กิจกรรมที่โรงเรียนเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3(ต่อ)

ภาคเรียนที่ 1			ภาคเรียนที่ 2		
รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์	รหัสวิชา	ชื่อรายวิชา	จำนวน คาบต่อ สัปดาห์
	กิจกรรม		ช 041	ปฏิบัติงานอาชีพการผลิตลูก สัตว์ปีก	5
	1. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ			กิจกรรม	
	1.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี	1		1. กิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการ	
	1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1		1.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี	1
	-ชุมนุมช่างประดิษฐ์			1.2 กิจกรรมอื่น ๆ	1
	-ชุมนุมส่งเสริมงานอาชีพ			-ชุมนุมช่างประดิษฐ์	
	-ชุมนุมงานเกษตร			-ชุมนุมส่งเสริมงานอาชีพ	
	-ชุมนุมพิมพ์ดีด			-ชุมนุมงานเกษตร	
	2. กิจกรรมแนะแนว	1		-ชุมนุมพิมพ์ดีด	
	3. กิจกรรมอิสระ	2		2. กิจกรรมแนะแนว	1
				3. กิจกรรมอิสระ	2

* วิชาเลือกเสรี ส0112 ส0113 พระพุทธศาสนา ให้นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธทุกคนเรียน

3.1.2.3 การรหั้กเรียนเลือกแผนการเรียน

การรหั้กเรียนเลือกแผนการเรียน เป็นการรหั้กเรียนตัดสินใจเลือกเรียนรายวิชา/กิจกรรมที่ตนเองสนใจ โดยมีครูคอยช่วยเหลือชี้แนะให้รหั้กเรียนเลือกแผนการเรียนได้อย่างเหมาะสม การรหั้กเรียนเลือกแผนการเรียนมีการดำเนินการเป็น 2 ลำดับขั้นตอนคือ ลำดับแรกให้รหั้กเรียนนำเสนอข้อมูลที่เขาเป็นต้องำ้ช้ประกอบการเลือกแผนการเรียนแก่รหั้กเรียนและลำดับต่อไปให้รหั้กเรียนได้เลือกรายวิชาและกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยทางโรงเรียนและผู้ปกครองเป็นผู้ให้คำปรึกษาแก่รหั้กเรียนร่วมกัน

ประเภทและแผนการจัดการเรียนอาชีพ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการฝึกทักษะพื้นฐานทั่วไป และแผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการประกอบอาชีพได้ แผนการจัดการเรียนอาชีพแต่ละประเภทมีสาระที่สำคัญ พอสรุปได้ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการฝึกทักษะพื้นฐานทั่วไป

แผนการจัดการเรียนอาชีพประเภทนี้ สามารถจัดได้เป็น 1 แผนการเรียน ซึ่งแผนการเรียนนี้มี จุดมุ่งหมายให้รหั้กเรียนมีความรู้ ความสามารถ ความถนัด ขึ้นพื้นฐานในหลายอาชีพ จึงให้รหั้กเรียนได้เลือกเรียนรายวิชาอาชีพได้หลายอาชีพ โดยไม่ซ้ำกันตลอด 6 ภาคเรียน (แผนการจัดการเรียนอาชีพที่ 1)

2) แผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการประกอบอาชีพได้

แผนการจัดการเรียนอาชีพประเภทนี้สามารถจัดได้เป็น 4 แผนการเรียน ซึ่งแผนการจัดการเรียนนี้มีจุดมุ่งหมายให้รหั้กเรียนประกอบอาชีพได้ จึงให้รหั้กเรียนได้เลือกรายวิชาอาชีพได้ 1-3 อาชีพ โดยแบ่งจำนวนอาชีพเป็นเกณฑ์ในการจัดแผนการเรียน กล่าวคือ

ก. แผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพ

แผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพ สามารถจัดแผนการเรียนได้เป็น 2 แผนการเรียน ซึ่งแต่ละแผนการเรียนมีลักษณะของการเรียนรายวิชาอาชีพที่เหมือนและแตกต่างกันดังนี้ คือ

1) แผนการเรียนที่รหั้กเรียนได้เรียนรายวิชาอาชีพ 1 อาชีพ โดยเน้นการปฏิบัติงานอาชีพ (แผนการจัดการเรียนอาชีพที่ 2)

2) แผนการเรียนที่ให้นักเรียนได้เรียนรายวิชาอาชีพ 1 อาชีพ โดยเน้นการเรียนต่อเนื่อง (แผนการจัดการเรียนอาชีพที่ 3)

ข. แผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการประกอบอาชีพได้ 2-3 อาชีพ
แผนการจัดการเรียนอาชีพที่เน้นการประกอบอาชีพได้ 2-3 อาชีพ สามารถจัดแผนการเรียนได้เป็น 2 แผนการเรียนเช่นกัน และแต่ละแผนการเรียนก็จะมีลักษณะของการเรียนรายวิชาอาชีพที่เหมือนและแตกต่างกัน คล้ายคลึงกับแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนได้เรียนรายวิชาอาชีพ 1 อาชีพ กล่าวคือ

1) แผนการเรียนที่ให้นักเรียนได้เรียนรายวิชาอาชีพ 2-3 อาชีพ โดยเน้นการปฏิบัติงานอาชีพ (แผนการจัดการเรียนอาชีพที่ 4)

2) แผนการเรียนที่ให้นักเรียนได้เรียนรายวิชาอาชีพ 2-3 อาชีพ โดยเน้นการเรียนต่อเนื่อง (แผนการจัดการเรียนอาชีพที่ 5)
(ดูแผนภูมิการจัดประเภทและแผนการจัดการเรียนอาชีพ หน้า ที่ 5)

ลักษณะของการจัดรายวิชาอาชีพในแต่ละแผนการเรียนอาชีพ

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 1

1. รูปแบบ เป็นแผนการจัดการเรียนอาชีพ ที่มีจุดมุ่งหมายในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย ใน 3 กลุ่มงาน คือ งานผลิต งานบริการ งานเสริมงานผลิตและงานบริการ เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานด้านอาชีพในแต่ละกลุ่มอาชีพ เพื่อสำรวจช่องทางในการประกอบอาชีพเฉพาะอย่างที่ตนสนใจ และเกิดเจตคติที่ดีต่องานอาชีพนั้น ๆ ซึ่งเป็นแนวทางขั้นต้นในการเลือกตัดสินใจในการประกอบอาชีพซึ่งอาจจะรับจ้างหรือประกอบอาชีพอิสระต่อไป

2. ลักษณะกลุ่มนักเรียน แผนการจัดการเรียนลักษณะนี้ เหมาะสำหรับนักเรียนที่ยังไม่มีแนวทางในการตัดสินใจว่าตนควรเลือกเรียนอาชีพใดหรือต้องการศึกษาต่อทางด้านอาชีพใด จึงจะเหมาะสม

3. วิธีการจัดแผนการจัดการเรียนวิชาอาชีพให้นักเรียนเลือกเรียน ควรจัดทำมีวิชาอาชีพที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนทั้ง 3 กลุ่มงาน คือ งานผลิต งานบริการ งานเสริมงานผลิตและงานบริการ ครูวิชาการหรือครูแนะแนวควรชี้แนะให้นักเรียนเลือกเรียนในกลุ่มวิชาบังคับเลือก วิชาเลือกเสรี (วิชาอาชีพ) และเลือกเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ (ในรูปแบบชุมนุม) โดยให้ทางเลือกทั้ง 3 กลุ่มวิชานี้ มีลักษณะเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มเวลาและเนื้อหาในลักษณะเดียวกันให้นักเรียนได้ฝึกทักษะมากขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ค้นพบความสนใจ ความถนัดของตนเองได้ง่ายขึ้น

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2 เป็นแผนการเรียนที่ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพเน้นการปฏิบัติงานอาชีพ

1. รูปแบบ เป็นแผนการจัดการเรียนอาชีพที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเกี่ยวกับอาชีพ อาชีพใดอาชีพหนึ่ง และสามารถประกอบอาชีพได้โดยให้ฝึกปฏิบัติงานอาชีพอิสระระหว่างเรียนวิชาอาชีพ

2. ลักษณะกลุ่มนักเรียน แผนการจัดการเรียนลักษณะนี้เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความสนใจที่จะประกอบอาชีพทันที เมื่อได้เรียนจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 3) แล้ว

3. วิธีการจัดแผนการเรียน จัดแผนการเรียนโดยกำหนดรายวิชาอาชีพ ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานก่อนที่จะเน้นการปฏิบัติตามแผนการเรียนลักษณะนี้ กำหนดคาบเวลาให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียนในขณะเดียวกันไปด้วย กำหนดรายวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับแผนการเรียนซึ่งอาจจัดทำแผนการจัดการเรียนอาชีพตลอดทั้ง 6 ภาคเรียนตามตัวอย่าง ดังนี้

ภาคเรียนที่ 1 ผู้เรียนต้องเลือกวิชาอาชีพพื้นฐานก่อน คือ ช 0252 ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์

ภาคเรียนที่ 2-6 ผู้เรียนต้องการฝึกทักษะให้สูงขึ้น สามารถทำาได้โดยให้เลือก

เรียนรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพช่างซ่อมรถจักรยานยนต์ ทั้งนี้โรงเรียนต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละภาคเรียนให้ชัดเจน เช่น ภาคเรียนที่ 5 และภาคเรียนที่ 6 ได้กำหนดเนื้อหาการเรียนให้สูงขึ้น ต้องการให้ผู้เรียนมีโอกาสดีกวิชาอาชีพในห้องเรียนหรือที่อื่น เพื่อส่งเสริมทักษะและเป็นการหารายได้ระหว่างเรียน ดังตัวอย่างแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 2 ที่ได้นำเสนอไว้ภาคผนวก ค

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 3 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ 1 อาชีพ เน้นการเรียนข้าราชการ

1. รูปแบบ เป็นแผนการจัดการเรียนอาชีพที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเกี่ยวกับอาชีพใดอาชีพหนึ่งและสามารถประกอบอาชีพได้ โดยให้เรียนรายวิชาอาชีพที่นักเรียนสนใจเข้าต่อเนื่องกัน ซึ่งนักเรียนจะมีความรู้ความสามารถและนำไปประกอบอาชีพอิสระหรือรับจ้างได้
2. ลักษณะกลุ่มนักเรียน แผนการจัดการเรียนลักษณะนี้เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถมีความสนใจ หรือมีความถนัด ในอาชีพเฉพาะอย่างเป็นพื้นฐานเดิมอยู่บ้างแล้วและมีเป้าหมายที่จะประกอบอาชีพ
3. วิธีการจัดแผนการเรียน จัดแผนการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเฉพาะอาชีพ อาชีพใดอาชีพหนึ่ง เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนข้าราชการเดิม เพื่อฝึกทักษะอาชีพที่มีความชำนาญสูงขึ้น โดยนักเรียนจะเลือกเรียนรายวิชาที่สนใจ และภาคเรียนต่อไปจะเลือกเรียนรายวิชาเดิมและวิชาสหประชาวิชาเดิม แล้วต่อท้ายด้วยตัวอักษร ก,ข,ค, ดังเช่นตัวอย่างนักเรียนสนใจเรียนวิชาอาชีพช่างตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี ดังนั้นรายวิชาที่เรียนจึงเริ่มต้นจากการเรียนรายวิชา ช 023 ช่างเสื้อผ้าสตรีเบื้องต้น และ ช 021 ช่างออกแบบเสื้อผ้า จากนั้นเริ่มเรียน ช 024 ช่างตัดเสื้อผ้าสตรี นักเรียนได้เรียนรายวิชานี้ซ้ำ แต่ผู้สอนได้จัดสอนเนื้อหาที่ต่างจากเดิมและสูงกว่าเดิมจนจบ 6 ภาคเรียน ดังตัวอย่างแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 3 ที่ได้นำเสนอไว้ภาคผนวก ค

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 4 เป็นแผนการจัดการเรียนที่ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ 2-3 อาชีพ เน้นการปฏิบัติงานอาชีพ

1. รูปแบบ เป็นแผนการจัดการเรียนอาชีพที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ 2-3 อาชีพ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติงานอาชีพ

2. ลักษณะกลุ่มนักเรียน แผนการจัดการเรียนลักษณะนี้เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีเป้าหมายที่จะประกอบอาชีพและเป็นนักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความถนัดด้านอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ

3. วิธีการจัดแผนการเรียน จัดแผนการเรียนที่ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถด้านวิชาอาชีพ 2-3 อาชีพ การจัดรายวิชาอาชีพในแต่ละอาชีพเน้นให้ฝึกปฏิบัติ ดังเช่นตัวอย่างนักเรียนเลือกเรียน ช 0261 ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร ในภาคเรียนที่ 1 และ ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคารต่อเนื่องอีก 2 ภาคเรียน ในภาคเรียนที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนเลือกเรียนวิชาอาชีพใหม่ ช 0262 ช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน และเรียน ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน 2 ภาคเรียนสุดท้าย ในกรณีรายวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ ถ้าวิชาใดมีเวลาเรียนไม่ครบ 24 คาบต่อรายวิชา โรงเรียนต้องจัดเวลาให้นักเรียนได้ฝึกทักษะอาชีพเพิ่มเติมนอกตารางเรียน โดยอาจจะเพิ่มเวลาในทุกภาคเรียนหรือบางภาคเรียนได้ ดังตัวอย่างแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 4 ที่ได้นำเสนอไว้ภาคผนวก ค

แผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 5 เป็นแผนการเรียนที่ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพได้ 2-3 อาชีพโดยเรียนข้าราชการ

1. รูปแบบ เป็นแผนการจัดการเรียนอาชีพที่มีจุดมุ่งหมาย ให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ 2-3 อาชีพ โดยจัดให้นักเรียนได้เรียนข้าราชการที่สนใจอย่างต่อเนื่อง

2. ลักษณะกลุ่มนักเรียน แผนการจัดการเรียนลักษณะนี้ เหมาะสำหรับนักเรียนที่มีเป้าหมายที่จะประกอบอาชีพหรือเป็นนักเรียนที่มีความสนใจ มีความถนัดด้านอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ

3. วิธีการจัดแผนการเรียน จัดแผนการเรียนโดยให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ ด้านวิชาอาชีพ 2-3 อาชีพ การจัดรายวิชาอาชีพในแต่ละอาชีพนั้นให้นักเรียนลงทะเบียนเรียน รายวิชาเดิมหรือเลือกเรียนรายวิชาที่เป็นลำดับต่อเนื่องกัน ในภาคเรียนที่ 2 และ 3 หลังจากนั้น วน 3 ภาคเรียนสุดท้าย ก็ให้นักเรียนทำนองเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ในภาคเรียนที่ 1-3 เรียน วิชา ช 0225 งานพิมพ์ดีดภาษาไทย 1 ช 0226 งานพิมพ์ดีดภาษาไทย 2 และ ช 0227 งานพิมพ์ดีด ภาษาไทย 3 ตามลำดับ ในภาคเรียนที่ 4-6 ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ช 0214 ก ช่างเสริมสวย และ ช 0214 ข ช่างเสริมสวย ตามลำดับ ดังตัวอย่างแผนการจัดการเรียนอาชีพแผนที่ 5 ที่ได้ นำเสนอไว้ในภาคผนวก ค

3.2 การปรับเปลี่ยนแผนการเรียน

จากจุดเน้นของแนวการฯ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนแผนการเรียนได้ตามความต้องการ และความสนใจโดยการปรับเปลี่ยนการเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ในวิชาเลือกเสรีและวิชาบังคับ เลือก การปรับเปลี่ยนแผนการเรียนสามารถกระทำได้เมื่อ นักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามระเบียบ การวัดผลและประเมินผลการเรียนและนักเรียนมีความประสงค์ขอปรับเปลี่ยนแผนการเรียน มีแนว การปฏิบัติดังนี้

3.2.1. กรณีที่นักเรียนมีผลการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำตามระเบียบการวัดผล และประเมินผลการเรียน

3.2.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับฝ่ายวิชาการ ฝ่ายงานทะเบียน และวัดผล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาต้องทำการรวบรวมข้อมูล ผลการเรียน เมื่อสิ้นภาคเรียนและ/หรือสิ้นปีการศึกษา นำข้อมูลมาพิจารณาเพื่อที่จะได้ทราบว่า มี นักเรียนคนใดควรต้องปรับเปลี่ยนแผนการเรียนบ้าง

3.2.1.2 เมื่อพบว่านักเรียนมีผลการเรียนในรายวิชาบังคับกับแกน วิชาบังคับเลือก หรือวิชาเลือกเสรีไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ บุคลากรทุกระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู ที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูฝ่ายวิชาการ ควรเสนอแนะและทำความเข้าใจกับนักเรียนให้ปรับเปลี่ยน

แผนการเรียน

3.2.1.3 หลังจากนักเรียนตัดสินใจปรับเปลี่ยนแผนการเรียน โรงเรียนควรเชิญผู้ปกครองและนักเรียนมาร่วมกันวางแผนการเรียนด้วย เพื่อให้สามารถเรียนจบหลักสูตรได้

3.2.2. กรณีที่นักเรียนมีความประสงค์ขอปรับเปลี่ยนแผนการเรียน

3.2.2.1 โรงเรียนสำรวจความต้องการของนักเรียนที่จะปรับเปลี่ยนแผนการเรียนเมื่อสิ้นภาคเรียนและ/หรือสิ้นปีการศึกษา

3.2.2.2 เมื่อพบว่านักเรียนต้องการปรับเปลี่ยนแผนการเรียน โรงเรียนต้องเชิญผู้ปกครองนักเรียนที่จะขอปรับเปลี่ยนแผนการเรียนมาปรึกษา เพื่อร่วมกันตัดสินใจ รวมทั้งร่วมกันวางแผนการเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนจบหลักสูตรในกรณีที่ผลการตัดสินใจตกลงให้นักเรียนปรับเปลี่ยนแผนการเรียน

การปรับเปลี่ยนแผนการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กรณี โรงเรียนควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นในแต่ละภาคเรียนและ/หรืออย่างน้อยไม่ควรเกินภาคเรียนที่ 1 ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ถ้าโรงเรียนพิจารณาเห็นว่านักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนแผนการเรียนในภาคเรียนอื่น โดยที่นักเรียนมีโอกาเรียนรายวิชาต่าง ๆ ได้ครบถ้วนตามความจำเป็นแล้วก็สามารถดำเนินการปรับเปลี่ยนแผนการเรียนในภาคเรียนนั้นได้ตามความเหมาะสม

3.3 กิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอนวิชาอาชีพภาคปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะแนวความคิดและ กิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนการสอนวิชาอาชีพให้ได้ผลดีที่โรงเรียนควรได้ดำเนินการให้นักเรียนได้ปฏิบัติ กิจกรรมดังกล่าวได้แก่ กิจกรรมเงินทุนอาชีพและการจัดการ ศูนย์ฝึกอาชีพ ชุมชมอาชีพ จำลอง การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน การแนะแนวอาชีพ และการนิเทศการเรียนอาชีพ ดังมีเนื้อหาสาระรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ที่พอสรุปได้ คือ

3.3.1 เงินทุนอาชีพและการจัดการ

ในการประกอบอาชีพทุกอาชีพ ผู้ดำเนินงานจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุน ซึ่งได้แก่ เงินทุน ที่ดิน แรงงาน และเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพสำหรับ

นักเรียนควรจำลองรูปแบบของการดำเนินธุรกิจมาให้แก่นักเรียนได้เรียนรู้ และสร้างความคุ้นเคย ให้เกิดขึ้น จุดเริ่มต้นที่สำคัญของการทำธุรกิจคือ เงินทุน ซึ่งเงินทุนที่จะใช้ประกอบธุรกิจ โดยทั่ว ๆ ไป มักได้มาจาก 3 ทาง คือ การออมทรัพย์ของตนเอง การกู้ยืมจากผู้อื่น และการ ได้รับเงินทุนจากบิดา มารดา หรือบุคคลอื่นในรูปของมรดก หรือการให้ด้วยความรักใคร่เสนาหา วัตถุประสงค์ของกิจกรรมคือ เพื่อให้นักเรียนทราบแหล่งที่มาของเงินทุนในการทำธุรกิจหรือประกอบ อาชีพ และเพื่อให้นักเรียนมีเงินทุนประกอบอาชีพในขณะที่เรียน เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง กิจกรรมที่นักเรียนควรต้องปฏิบัติ คือ การออมทรัพย์ ติดต่อจัดหาแหล่งเงินทุนจากผู้บริจาค สถาบัน การเงินและมูลนิธิที่สนใจกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อนำมาจัดเป็นเงินทุนหมุนเวียนของโรงเรียน สำหรับให้นักเรียนกู้ยืมโดยเสียดอกเบี้ยในอัตราต่ำ เพื่อการรวมกลุ่มทำงานอาชีพ หรือนักเรียน อาจรวมทุนจากการออมทรัพย์หรือการกู้ยืมทำกิจกรรมอาชีพในรูปแบบกิจกรรมสหกรณ์ครบวงจร หรือ จัดเป็นบริษัทขนาดเล็ก มีการร่วมกันวางแผน การรวมหุ้น การแบ่งงาน การศึกษาตลาด การจัด ระเบียบบัญชี และการประเมินผล เป็นต้น หรืออาจจะให้นักเรียนลงทุนทำงานโครงการอาชีพของ ตนเองเป็นรายบุคคล นอกเหนือจากการรวมกลุ่มก็ได้ และถ้าหากนักเรียนมีโครงการที่ชัดเจน และมีความเป็นไปได้ ครูผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานของนักเรียน ในขั้นตอนต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด การประเมินผลกิจกรรมเงินทุนอาชีพซึ่งการสังเกตการทำงาน สืบรวจปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของนักเรียน ประเมินลักษณะนิสัยในการทำงาน และ การทำกิจกรรมร่วมกันของนักเรียน นอกจากนี้ยังต้องประเมินกระบวนการดำเนินงานของ กิจกรรมเงินทุนอาชีพ จากกิจกรรมเงินทุนอาชีพนี้จะทำให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในเรื่องของ การจัดการที่ดีได้กิจกรรมหนึ่ง

3.3.2 ศูนย์ฝึกอาชีพ

ในการจัดการเรียนการสอนอาชีพให้ได้ผลดีนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องได้ รับการฝึกประสบการณ์จากสภาพการณ์จริง การจัดทำให้นักเรียนได้ฝึกจากศูนย์ฝึกอาชีพเป็นวิธีการ หนึ่งที่โรงเรียนควรจัด การฝึกอาชีพอาจจะทำได้ภายในโรงเรียนหรือภายนอกโรงเรียน โดย การส่งนักเรียนไปฝึกงานกับสถาบันอื่น การฝึกงานในสถานประกอบการหรือสถานประกอบอาชีพ อิสระ โรงเรียนควรตรวจสอบสถานฝึกงานอาชีพที่มีมาตรฐานทั้งของส่วนราชการและเอกชนคัดเลือก

สถานฝึกงานอาชีพ และติดต่อขอรับการสนับสนุน จัดส่งนักเรียนไปฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพ ติดตามประเมินผลการฝึกงานของนักเรียน และในการคัดเลือกสถานฝึกงานอาชีพและแนวปฏิบัติ อื่น ๆ สำหรับการประเมินผลครูผู้สอนต้องตรวจสอบความสามารถในการทำงานของนักเรียน ประเมินบรรยากาศการฝึกงานและความพึงพอใจของสถานฝึกงานอาชีพ นับได้ว่ากิจกรรมศูนย์ ฝึกอาชีพ เป็นกิจกรรมที่ทัก้าให้นักเรียนได้ประสบการณ์วิชาอาชีพได้กิจกรรมหนึ่ง

3.3.3 ชุมชมอาชีพจำลอง

การจัดกิจกรรมในลักษณะชุมนุม เป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถ สนองตอบต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้ การจัดทำมีชุมนุมอาชีพเป็นการจัด กิจกรรมที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนให้การจัดการเรียนการสอนอาชีพบรรลุผลเป้าหมาย เป็นกิจกรรมที่ทัก้าให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกประสบการณ์ด้านงานอาชีพที่ตนสนใจในสภาพการณ์ ที่คล้ายคลึงกับการทำงานอาชีพนั้นจริง ๆ โรงเรียนควรสำรวจความสนใจของนักเรียนว่ามี ความสนใจที่จะเรียนรู้และฝึกอาชีพใดบ้าง จัดทำให้นักเรียนที่มีความสนใจงานอาชีพลักษณะเดียวกัน รวมกลุ่มกันและก่อตั้งเป็นชุมนุมอาชีพนั้น ๆ เช่น ชุมชมอาชีพทำขนมไทย โดยแบ่งเป็นฝ่ายจัดหา วัตถุดิบ ฝ่ายจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ฝ่ายผลิต ฝ่ายบรรจุหีบห่อ ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายจัดส่งร้านค้า เป็นต้น โดยชุมนุมเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ และนารายได้ไว้เป็นทุนหมุนเวียนงานอาชีพของชุมนุม อย่างต่อเนื่อง ชุมชมต้องดำเนินการในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของชุมนุมและ รายงานผลให้สมาชิกทราบ โรงเรียนเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือแก่ชุมนุมโดยอาจตั้งคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยคณะครูช่วยพิจารณาโครงการและการดำเนินงานของชุมนุม ให้ขวัญและกำลังใจ แก่ชุมนุม รวมทั้งประเมินผลในส่วนโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงานในรูปชุมนุมอาชีพ จำลองเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด การประเมินผลกิจกรรมทำได้โดยสังเกตและตรวจ การดำเนินงานของชุมนุมและประเมินผลกิจกรรมที่ดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรม ชุมชมอาชีพจำลองเป็นกิจกรรมที่สามารถทัก้าให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเองได้

3.3.4 ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ปัจจุบันมีการกล่าวถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน กันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้เพราะความสามารถเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของชาวบ้านในด้านการประกอบ

อาชีพ การดำรงชีวิต และปัญหาของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ที่ได้สั่งสมประสบการณ์ การประมวลและการวิเคราะห์การแก้ปัญหาเป็นเวลานานจนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ซึ่งถ้าสามารถเชื่อมโยงแนวคิดกระบวนการและหลักการการปฏิบัติต่าง ๆ จากปรัชญาชาวบ้านมาสู่กระบวนการเรียนการสอนได้ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อความพยายามที่จะให้นักเรียนพัฒนาตนเองเพื่อการแก้ไขปัญหามุมชน อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของนักเรียน โรงเรียนควรมีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอาชีพให้แก่ นักเรียน อาจจัดทำได้ในรูปของการให้ปราชญ์ชาวบ้านเป็นวิทยากร ำให้ความรู้ด้านอาชีพ แนวคิด กระบวนการ และหลักปฏิบัติของปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวกับงานอาชีพมาเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร โรงเรียนควรสำรวจค้นคว้า แหล่งภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านและคัดเลือกส่วนที่สามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนได้ โรงเรียนควรกำหนดแผนปฏิบัติงาน ปฏิทินการทำงาน ค่าตอบแทนที่จะให้แก่วิทยากรและจัดทำข้อตกลงหรือระเบียบการปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกันกับวิทยากร ซึ่งอาจใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน หรืออาจจัดส่งนักเรียนไปฝึกปฏิบัติงานกับปราชญ์ในแหล่งงานของชาวบ้าน ติดตามสนับสนุนการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นโรงเรียนควรเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงาน ยกย่องเชิดชูเกียรติและประกาศเกียรติคุณแก่ปราชญ์ชาวบ้านที่ให้การสนับสนุน ซึ่งการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนนี้ จะสามารถปลูกฝังการพัฒนาสังคมให้แก่ นักเรียนได้

3.3.5 แนะนำอาชีพ

การแนะนำอาชีพเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเองในด้านความถนัด ความสนใจ อุปนิสัยและบุคลิกภาพของตน สภาพแวดล้อมของท้องถิ่น รวมทั้งข้อมูลทางด้านการประกอบอาชีพเพียงพอที่จะให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ตนเองควรเลือกเรียนวิชาอาชีพใดจึงจะเป็นประโยชน์และเหมาะสมกับตนเองมากที่สุด การแนะนำอาชีพนี้จะทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การแนะนำอาชีพเป็นการพัฒนาความสามารถและศักยภาพของคนที่มีความสามารถและมีโอกาสใช้ความสามารถนั้นผลิตงานที่เป็นคุณประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง การแนะนำอาชีพเป็นการจัดกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องกันเป็นกระบวนการที่นับตั้งแต่ นักเรียนเข้ามาสู่โรงเรียนอยู่ในระบบโรงเรียนจนสำเร็จการศึกษา และ

ตั้งแต่เด็กเรียนเข้ามาสู่โรงเรียนอยู่ในระบบโรงเรียนจนสำเร็จการศึกษา และออกไปประกอบอาชีพ จุดเน้นของการแนะแนวอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น มุ่งเน้นให้เข้าใจวิชาอาชีพอย่างชัดเจน ฝึกความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจ ฝึกนิสัย และจริยธรรมในการทำงาน คือ ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ มีวินัยและรักการทำงาน ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างงานเองหรือประกอบอาชีพรับจ้าง วัตถุประสงค์ของการแนะแนวอาชีพนั้น ต้องการฝึกให้นักเรียนรู้จักตนเอง รู้ข้อมูลทางอาชีพ รู้จักตัดสินใจเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับตนเอง เพื่อให้มีโอกาสฝึกฝนอบรมหรือสร้างความสามารถขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมตัวไปประกอบอาชีพที่ตนเองตัดสินใจเลือกได้ กิจกรรมที่โรงเรียนควรจัดสนับสนุนให้กิจกรรมแนะแนวบรรลุ วัตถุประสงค์คือ การสำรวจความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และบุคลิกภาพของนักเรียน แล้วรวบรวมไว้ว่าแพ้นะประวัติหรือระเบียบวาระเป็นสาระเพื่อเป็นข้อมูลดูแนวโน้มการเลือกอาชีพของนักเรียน เสนอข้อมูลข่าวสารทางอาชีพ เพื่อกระตุ้นความสนใจ เพื่อสร้างเจตคติที่ดี ให้คำปรึกษาทางอาชีพ เพื่อให้เด็กที่ยังมีเป้าหมายทางการเรียนอาชีพไม่ชัดเจนสามารถตกลงใจเลือกอาชีพได้ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนหาประสบการณ์ทางอาชีพจัดบริการหางานพิเศษขณะศึกษาและเมื่อจบการศึกษา รวมทั้งช่วยติดตามแหล่งเงินทุนเพื่อให้นักเรียนสามารถกู้ยืมไปประกอบอาชีพได้ ติดตามผลนักเรียนทั้งขณะที่กำลังศึกษา ฝึกอาชีพ และหลังจากจบการศึกษาประสานสัมพันธ์กับฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลเอกชนและชุมชน เพื่อให้งานแนะแนวอาชีพดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์

3.3.6 การนิเทศการเรียนวิชาอาชีพ

การนิเทศการเรียนวิชาอาชีพที่บังเกิดผลดี ต้องจัดทําอย่างเป็นกระบวนการ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ประการ คือ การนิเทศระยะก่อนการฝึกงาน การนิเทศระยะกำลังฝึกงาน และการนิเทศระยะหลังการฝึกงาน สาระสำคัญของการนิเทศการเรียนอาชีพ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ เนื้อหาทั้งภาคทฤษฎีภาคปฏิบัติในห้องเรียน การฝึกประสบการณ์อาชีพในสถานฝึกงานอาชีพ การเสริมสร้างคุณลักษณะที่จำเป็นตามความต้องการของสังคม วัตถุประสงค์ของการนิเทศการเรียนอาชีพซึ่งจะเป็นการช่วยให้การเรียนการสอนวิชาอาชีพประสบผลสำเร็จสมบูรณ์ตามเป้าหมายของหลักสูตร โรงเรียนต้องจัดให้นักเรียนได้รับการนิเทศ

การเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและการจัดการ กิจกรรมที่โรงเรียนจัดควรเป็น กิจกรรมระยะก่อนการฝึกงานคือ วางแผนร่วมกันระหว่างโรงเรียนและสถานฝึกงานอาชีพ นิเทศ ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ลักษณะของอาชีพ และขั้นตอนการเข้าสู่อาชีพที่นักเรียนได้เลือก เรียน นิเทศให้ผู้เรียนจัดทำโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ และ บรมนิเทศการฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพ กิจกรรมระยะฝึกงานคือนิเทศขณะมีการฝึกงาน ทั้ง ด้านความรู้ทักษะ เจตคติและการจัดการอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้ผู้เรียนพยายามเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติและการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานฝึกงานอาชีพ กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิด ความคิดสร้างงานขึ้นเอง นิเทศให้ผู้เรียนปรับปรุง แก้ไขทักษะและความชำนาญในงานอาชีพ และ กิจกรรมระยะหลังการฝึกงาน จัดให้ผู้เรียนได้สรุปผลของการฝึกงาน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และการจัดการโรงเรียนและสถานฝึกงานอาชีพร่วมกันสรุปผลการฝึกงานในสถานฝึกงานอาชีพของ ผู้เรียนต่อจากนั้นโรงเรียนควรรวบรวมผลการฝึกงานไว้เป็นข้อมูลเพื่อการเรียนอาชีพต่อไป การ นิเทศการเรียนวิชาอาชีพนับเป็นการเชื่อมโยงให้การเรียนการสอนวิชาอาชีพได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การจัดปัจจัยและสภาพความพร้อมของโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายได้นั้น ต้องประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ หลายด้าน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมหรือไม่

ในที่นี้จะกล่าวถึงปัจจัยและสภาพของโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

4.1 หลักสูตร

การเลือกชี้แผนการจัดการเรียนอาชีพของโรงเรียนเป็นขั้นปฏิบัติของการนำ หลักสูตรมาใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ดังนั้นเพื่อเป็นการปูพื้นฐาน ความเข้าใจที่ต่อเนื่องและสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกกล่าวถึงหลักสูตรดังต่อไปนี้

4.1.1 ความหมายของหลักสูตร

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้มากมาย อาทิเช่น

บันลือ พฤษะวัน (2522) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนแต่ละระดับ แต่ละชั้นตามระยะเวลาที่กำหนด โดยประกอบด้วยเนื้อหา กิจกรรมและประสบการณ์อันเนื่องมาจากเนื้อหา

พนัส หันนาสินทร์ (2524) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหมดที่นักเรียนจะพึงได้รับภายใต้การนำของครู หรือโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังที่จะเกิดความรู้ ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ แก่นักเรียนทั้งกาย อารมณ์ และสังคม

Bellock and Kleibard (1977) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้อย่างดีและขึ้นอยู่กับการสอน เพราะประสบการณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม

จากความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวแล้วนั้น สรุปได้ว่าหลักสูตรหมายถึงกิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

4.1.2 การนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรเปรียบเสมือนเครื่องกำหนดทิศทางของการเรียนการสอน ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนและครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นอย่างดี และสามารถนำหลักสูตรไปใช้ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด

กรมวิชาการ (2532) ได้กำหนดแนวการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยได้เสนอแนวทางการดำเนินงานในโรงเรียนที่จะนำไปสู่การนำหลักสูตรได้อย่างสมบูรณ์ว่า ผู้บริหารต้องศึกษาหลักสูตรเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สมิตร์ คุณานุกร (2520) วิจัย วงษ์ใหญ่ (2521) บันลือ พฤษะวัน (2524) และสังัด อุทรานันท์ (2527) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่าควรจะได้มีการวางโครงการนำหลักสูตร ซึ่งจะ

ต้องกระทำอย่างชัดเจนและมีขั้นตอน คือ

1) ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน ต้องศึกษาทำความเข้าใจ วิเคราะห์หลักสูตร ให้ทราบหลักการ จุดมุ่งหมาย แนวการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรว่ามีสาระสำคัญอย่างไรให้ชัดเจน เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2) ผู้บริหารควรรหาโอกาสเข้ารับการอบรมหรือสังเกตการณ์ ดูงาน หาประสบการณ์ ในโรงเรียนที่มีการใช้หลักสูตรใหม่ได้สำเร็จ เพื่อที่จะได้แนวคิดในการปฏิบัติซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับการบริหารและการนิเทศการสอน ในขณะที่เดียวกันควรศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร จุลสาร วัสดุหลักสูตร วารสาร นิตยสารสำหรับครู เพื่อปรับตนให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หรือ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

3) เตรียมการจัดอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ พิจารณาวางโครงการฝึกอบรมให้ชัดเจนและมีขั้นตอน เชิญวิทยากรมาสาธิต มีกฏปฏิบัติและบรรยายเรื่องที่ครูต้องการส่งเสริม เพื่อให้ครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกันมีโอกาสเผยแพร่วิชาความรู้ซึ่งกันและกันเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งให้ครูไปดูงานโรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับเดียวกัน ส่งเสริมให้ครูกล้าทดลองใช้หลักสูตรตามแนวคิดใหม่อย่างถูกต้องด้วยความมั่นใจ

4) การจัดครูเข้าสอน แม้ว่าครูจะผ่านการฝึกอบรมการใช้หลักสูตรมาแล้วก็ตาม การจัดครูเข้าสอนเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครูจะมีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นครูจะต้องมองเห็นความสำคัญและก้าวให้ทันกับเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ครูต้องพยายามคิดค้นหาวิธีการใช้หลักสูตรที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

5) การจัดตารางสอน สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในเรื่องนี้ คือ ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ วัย ความสามารถของผู้เรียน การแบ่งเวลาสำหรับวิชาต่าง ๆ อัตราเวลาเรียนในแต่ละภาคการศึกษาและรายปีการศึกษา ตลอดจนการสอนของครูด้วย

6) การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน ได้แก่ โครงการสอน แผนการสอน พัฒนาคู่มือครู แบบเรียนและสื่อการเรียน การที่มีวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนมาบริการได้ต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายช่วยเหลือกัน ซึ่งต้องเริ่มจากการวิเคราะห์

หลักสูตร การวางรูปแบบ การเลือกและการจัดหา ไม่ว่าจะซื้อหรือจัดทำเองให้มีข้อบกพร่อง น้อยที่สุด สามารถแบ่งเบาภาระของครู และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด

7) การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษาของ โรงเรียนและประชาชนในชุมชน เพื่อให้ทราบว่า การใช้หลักสูตรใหม่นั้น ถูกหลานของเขาจะเกิด การเปลี่ยนแปลงอย่างไรในการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม และความสามารถในการแก้ปัญหา สิ่ง ที่จะต้องคำนึงอย่างมากในการประชาสัมพันธ์ คือ การสื่อความหมาย เพราะชุมชนนั้นประกอบด้วย บุคคลหลายระดับที่มีพื้นฐานแตกต่างกันและบางโรงเรียนจะขอความร่วมมือหรือช่วยเหลือจากบุคคล ในชุมชนนั้นในเรื่องใดบ้างควรชี้แจงให้ชัดเจน

8) การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการ ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมและ กิจกรรม ถ้าได้เลือกสรรอย่างดีจะก่อประโยชน์อย่างมากต่อครูและผู้เรียน เช่น การพานักเรียน ไปศึกษานอกสถานที่ การเชิญเจ้าหน้าที่อนามัยโรงเรียนเข้ามาช่วยเหลือเรื่องสุขภาพอนามัยของ เด็ก อาหารกลางวัน เป็นต้น การบริการด้านวิชาการแก่ครูเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยครู สิ่งแวดล้อม ทางวิชาการที่ให้ประโยชน์ อาจจัดทำได้หลายรูปแบบเช่น การไปร่วมประชุมสัมมนา การส่งไป ศึกษาอบรมระยะสั้น ในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจที่มีทัศนคติอันกว้างขึ้น

9) การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร เป็นสิ่ง สำคัญและต้องกระทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของการใช้หลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจนการ ประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุดว่าการปรับปรุงควรจะเริ่มที่จุดใดบ้าง วิธีการ ที่จะทำนั้นจะทำอย่างไร และการประเมินผลหลักสูตรควรจะคำนึงถึงการประเมินผลทั้งในระยะ สั้นและระยะยาวด้วย

4.2 การเตรียมครูผู้สอน

การเตรียมจัดครูผู้สอนเข้าสอน เป็นการพิจารณาความเหมาะสมและถูกต้อง ในเรื่องของบุคลากร (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ,2535)ได้กล่าวถึงงานการดำเนินการของการ จัดครูอาจารย์เข้าสอนได้แก่

4.2.1. การสำรวจความพร้อมของบุคลากรด้านครูผู้สอน

4.2.2. สํารวจภาระงานของครูผู้สอน

4.2.3. สํารวจคุณสมบัติของครูผู้สอน เช่น วุฒิ ประสบการณ์ ความชำนาญ
ในด้านการสอนของแต่ละวิชา

4.2.4. จัดตามความพร้อมของครูผู้สอน เช่น ความถนัดและความต้องการใน
การสอน ได้แก่ วุฒิทางการศึกษา ความสนใจและความถนัด ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์

4.2.5. การแก้ไขปัญหาการขาดครูผู้สอน โดยให้ครูผู้สอนได้ไปฝึกอบรม
บางวิชาที่ขาดแคลนครูผู้สอนที่สอน จัดบุคลากรฝ่ายอื่นให้ช่วยสอน จัดรวมกลุ่มนักเรียน และจัดหา
วิทยากรภายนอกมาช่วยสอน

4.2.6. จัดครูผู้สอนเข้าสอนแทนเมื่อครูอาจารย์ไม่มาสอน สิ่งที่ต้องคำนึงถึง
คือภาระงานของครู เพราะโดยทั่วไปผู้บริหารมักจะมอบหมายงานอื่น ๆ ให้ครูทำนอกเหนือจาก
การสอน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพิจารณาจัดแบ่งงานให้สมดุลย์กัน โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

- 1) เวลาที่ครูต้องเสียไปในการเตรียมการสอน
- 2) ลักษณะของวิชาที่สอน การใช้เวลาในการตรวจงาน
- 3) ลักษณะของนักเรียนที่เรียน หากเป็นนักเรียนที่อ่อน ต้องใช้เวลาใน
การสอนเพิ่ม
- 4) งานและกิจกรรมอื่นพิเศษนอกเหนือการสอน เช่น การจัดนิทรรศการ
- 5) ความชำนาญและประสบการณ์การสอนของครู

การจัดครูเข้าสอนเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ผู้บริหารจะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึง
คุณลักษณะของผู้สอนเช่น ความรู้ความสามารถในการสอน ประสบการณ์ในการสอน ความเข้าใจ
คุณสมบัติเฉพาะบางวิชา เช่น คณิตศาสตร์ พลศึกษา ช่างประดิษฐ์ เป็นต้น การจัดครูเข้าสอนนั้นมีวิธี
การอยู่ 3 ลักษณะ คือ (ปรีชา คัมภีร์ปรกรณ์, 2526; สุรพันธ์ ยันต์ทอง, 2526)

1. การจัดครูสอนประจำชั้น
2. การจัดครูประจำวิชา ครูประจำวิชาสามารถเป็นครูประจำชั้นได้ แต่ต้อง
สอนในวิชาที่ตนได้รับผิดชอบในชั้นหรือต่างระดับชั้นเท่านั้น
3. การจัดครูสอนเป็นคณะ โดยจัดครูที่ชำนาญการสอนเป็นหัวหน้าคณะ จะทำ

การสอนโดยครูหัวหน้าคณะ เป็นผู้สอน ครูผู้ช่วยสอนจะช่วยเหลือด้านอื่น ๆ เช่น จัดหาอุปกรณ์ การสอน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การจัดครูเข้าสอนเป็นภาระงานที่มีความสำคัญมาก หากจัดครูเข้าสอนไม่ตรงความสามารถการสอนวิชานั้นหรือไม่เหมาะสมแล้ว จะทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้นผู้บริหารต้องจัดครูเข้าสอนโดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

4.3 สื่อการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้มีผู้ให้ความหมายและประโยชน์ของสื่อการเรียนไว้ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์และคณะ (2521) กิติมา บริติติติก (2523) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกัน พอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์และวิธีประกอบการสอน เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

- 1) สิ่งสิ่งเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ที่เรียกว่า "วัสดุ" ได้แก่ รูปภาพ แผนที่ ซอส์คแบบเรียน เป็นต้น
- 2) เครื่องมือที่มีความคงทนถาวร ซึ่งเรียกว่า "อุปกรณ์" ได้แก่ กระดานดำ โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องฉาย เครื่องเสียงต่าง ๆ
- 3) กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ และกระบวนการที่เป็นอิสระคือ ไม่ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างใดเลย เช่น การฟังวิทยากร การศึกษา นอกสถานที่ เป็นต้น

สำหรับ ชอร์ (Shores, 1960 อ้างถึงใน วิทยุ สายบุญ, 2530) ให้คำจำกัดความของสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า หมายถึง เครื่องมือที่จะช่วยสื่อความหมายได้โดยครูและนักเรียน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้และทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมืออุปกรณ์ทุกชนิดจึงเป็นสื่อการเรียน เช่น หนังสือในห้องสมุด วัสดุทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ สไลด์ ฟิล์มสตริป และรวมถึงบุคคลและแหล่งชุมชนต่าง ๆ ด้วย

ในด้านประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน (สมหญิง กลั่นศิริ, 2521) ได้สรุปผลการวิจัยของนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เกี่ยวกับประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้นอย่างแน่นอน
2. ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเรื่องต่าง ๆ ได้มากขึ้นและจำได้นาน
3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและขยันให้กระทำกิจกรรมด้วยตนเอง
4. คุณลักษณะที่เป็นรูปธรรมและเป็นจริง ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความหมาย

ในสิ่งนั้นได้กว้างขวางและเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เข้าใจสิ่งอื่น ๆ ได้ดียิ่งขึ้นด้วย

5. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทันทีและเรียนได้ดียิ่งขึ้น
6. ช่วยลดคำตอบหรือคำบรรยายที่เป็นคำพูดของผู้สอน
7. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วและมากยิ่งขึ้น
8. การใช้อุปกรณ์การสอนเป็นประจำ สามารถเปลี่ยนแนวคิดและทัศนคติของ

ผู้เรียนได้

9. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหา
10. ช่วยเร่งทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากคุณประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องจัดดำเนินการเกี่ยวกับสื่อการสอน เพื่อส่งเสริมการสอนให้มีประสิทธิภาพ และสมบูรณ์มากขึ้น

4.4 สถานที่ที่เข้าจัดการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติ

โรงเรียนมีสถานที่ของโรงเรียน ได้แก่ อาคารเรียนต่าง ๆ และบริเวณโรงเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นสถานที่ที่อยู่ภายในโรงเรียนเท่านั้นที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ เพราะบางครั้งอาจจำเป็นต้องมีการเรียนการสอนนอกสถานที่บ้างตามความเหมาะสมของรายวิชา เช่น การฝึกภาคปฏิบัติ ในสถานประกอบการภายในชุมชน เป็นต้น ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น สถานที่ที่เข้าจัดการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง ดังเช่น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2526) ได้กล่าวถึงโรงเรียนประถมศึกษาในมณฑลยูนนานว่า

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีลักษณะสมบูรณ์ในตัวเอง อันประกอบด้วย อาคารเรียน อุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศในโรงเรียน วัสดุ ครุภัณฑ์ ครู นักเรียน ผู้บริหาร ภารโรง ผู้ปกครอง หลักสูตรกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนเช่น ห้องสมุด โครงการอาหารกลางวัน โครงการสุขภาพอนามัย โครงการแนะแนว การสอนซ่อมเสริม การกีฬา และ สันทนาการ เป็นต้น

บันลือ พฤษะวัน (2525) ได้กล่าวว่า ลักษณะโรงเรียนประถมศึกษาที่ดี จะต้องมีความดีทั้งด้านอาคารและบริเวณเพียงพอสำหรับการเรียนการสอน การเล่น การทำการเกษตร มีสภาพแวดล้อมที่ดี ปราศจากสิ่งรบกวน สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ส่งเสริมสุขภาพพลานามัยและปลูกฝังทัศนคติที่ดีแก่เด็ก คณะครูมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาของเด็กอุทิศเวลาและช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล มีผู้บริหารที่ดี สนใจงานวิชาการ และปรับปรุงโรงเรียนอยู่เสมอ มีการจัดอุปกรณ์การสอนและแหล่งวิชาที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้สามารถเรียนรู้ค้นคว้าได้กว้างขวาง มีความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนในการช่วยเหลือเด็กนักเรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับ อบรม สันนิบาต และชาอุทัย ศรีไสยเพชร (2523) ได้กล่าวถึงลักษณะของโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีว่าควรจัดสภาพของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ควรมีสถานที่พักผ่อน ต้นไม้ สนามเด็กเล่นที่สะอาด ปลอดภัย และร่มรื่น ภายนอกไม่มีโรงมหรสพ ตลาด โรงงานอยู่ใกล้ ๆ
2. สนองความต้องการของเด็กในด้านวิชาการ ผู้เรียนต้องได้เรียนตามความมุ่งหมาย ผู้เรียนได้รับความสะดวกและยุติธรรมจากฝ่ายธุรการ

4.5 การจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็ก เรียนให้ได้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายการศึกษา การเรียน คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ หรือการที่บุคคลลงมือปฏิบัติงานทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การสอน คือ การช่วยทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตนเองให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือกระทำทุกอย่างที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงอกงามขึ้น ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (อัญชลี กิจพยัคฆ์และคณะ อ้างถึงงาน สิริเพ็ญ เอมละออง, 2530)

สัจจ อูทรานันท์ (2526) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ทำตามนิยามของระบบการเรียนการสอนคือ การจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิตติ บุญเอก (2525) และ ชีรวัลย์ สวรรยาธิบัติ (2525) ที่กล่าวว่าโรงเรียนมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ซึ่งต้องคำนึงการทำให้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งวางไว้ โดยมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการกำหนด

การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จะต้องจัดเพื่อพัฒนาความเจริญของนักเรียนอย่างเต็มที่ดังที่ องค์กร อินทร์มพรรย์ (2528) กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนประถมศึกษา สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษา โดยน้อมรับปรัชญา วัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบายและแผนพัฒนาของกรมกองที่โรงเรียนสังกัดมาสู่ภาคปฏิบัติ จะต้องจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของโรงเรียนให้เป็นที่น่าสนใจและจะต้องจัดหลักสูตร แผนการสอน วิธีสอน กิจกรรมต่าง ๆ ให้มีคุณค่าต่อการพัฒนาเด็ก เพราะจุดมุ่งหมายของการมีโรงเรียนโดยส่วนรวมคือ การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข

จารีต นองมาก(2531) กล่าวว่า ปัจจัยในการปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนประกอบด้วยบทบาทของผู้บริหาร พฤติกรรมและวิธีสอนของครู การฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครู บรรยากาศในห้องเรียน สื่อการเรียน การสนับสนุนด้านการเงินและอุปกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2523)ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. องค์ประกอบด้านการสอน ตัวแปรที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน ได้แก่

ครู ประกอบด้วย ภูมิหลังของครูด้านวุฒิการศึกษา การฝึกอบรมประสบการณ์

การสอน ทักษะคิดต่อวิชาชีพ การปฏิบัติงานต่อสัปดาห์ วิธีการสอนและการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน การใช้อุปกรณ์การสอนและการนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การแก้ปัญหาของครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน

นักเรียน ประกอบด้วย ภูมิหลังของนักเรียนด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว ความเพียงพอของแบบเรียน และการมีผู้ช่วยให้คำแนะนำในการทำการบ้าน

2. องค์ประกอบด้านการบริหารโรงเรียน ตัวแปรที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน ได้แก่

ผู้บริหาร ประกอบด้วย ภูมิหลังของผู้บริหารด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ประสบการณ์ด้านการบริหาร สภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารในด้านการสอน การวางแผน ความสามารถด้านการจัดการดูได้จาก การวางแผนหรือปรัชญาการศึกษาของโรงเรียน การนิเทศ การประเมินผล การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียน สนับสนุนการศึกษาของนักเรียน

จำนวนนักเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู จำนวนบุคลากรและสัดส่วนของครู จำนวนตามคุณวุฒิ

ความเพียงพอของอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

สภาพแวดล้อมของชุมชน

สงวน ฉัตรช้าง (2520) ได้พบว่า วุฒิศู ประสิทธิภาพการสอน การฝึกอบรมเพิ่มเติม วิธีการสอน การระมัดระวังของครูต่อการสอน อุปกรณ์การสอน หรือสื่อการสอนที่ครูใช้ ตลอดจนด้านขวัญและกำลังใจงานการปฏิบัติงานของครู ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กมล สุคประเสริฐ (อ้างถึงในรังสรรค์ พิมพ์พันธุ์พงษ์, 2527) ที่กล่าวว่า โรงเรียนที่เทียบพร้อมด้วยครู อุปกรณ์การสอนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียน ย่อมจะส่งผลดีต่อการศึกษาล่าเรียนของนักเรียนมาก

4.6 กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน (หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร)

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้มากมาย เช่น

นันทนา เทพรวิรักษ์ (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า หมายถึง การให้บริการหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้นักเรียนนอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจความถนัด การดำเนินการได้รับความเห็นชอบสนับสนุนจากคณาจารย์ ไม่มีหน่วยกิตหรือคะแนนใด ๆ แต่จะส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ได้ผลสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สุนน อมรวิวัฒน์ (2531) ที่กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนแต่ละคนได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยตนเอง อันเกิดจากความสมัครใจ ความสนใจ ความสามารถ เฉพาะของแต่ละบุคคล กิจกรรมในลักษณะที่นักเรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในบางครั้ง ซึ่งการจัดต้องเปิดกว้างและมีประเภทของกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้เลือกเข้าดำเนินการด้วยตนเอง โดยไม่มีการบังคับ หรือให้คะแนนในกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531) ได้ให้ความหมายว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรงนอกเหนือจากการสอนในชั้นตามปกติ เป็นงานที่มุ่งส่งเสริมการเรียนของนักเรียนทุกคนให้ก้าวหน้า ประสบผลสำเร็จ และมุ่งส่งเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี อันจะมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพและความรู้ความสามารถ หรือความถนัดเฉพาะด้านของนักเรียนแต่ละคน ให้ก้าวหน้าและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตัวของเขาเอง ทั้งในขณะที่อยู่ในโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปสู่อาชีพการงานอีกด้วย

นอกจากนี้ สตูบส์และคณะ (Stoops and other, 1981 อ้างถึงใน ยุพิน วายะภูมิ, 2533) ได้ให้ความหมายไว้ว่า งานกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เข้าการสอน แต่เป็นกิจกรรมที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ภายในโรงเรียนของนักเรียน กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมการเรียนชั้นเรียนตามปกติ และช่วยเหลือนักเรียนได้มากยิ่งขึ้น

นันทนา เทพรวิรักษ์ (2526) ได้แบ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักเรียนตามสถานที่จัดดังนี้

1. กิจกรรมภายในโรงเรียน ได้แก่ ประเภทชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุม

ภาษาอังกฤษ ชุมนุมกีฬา ชุมนุมห้องสมุดโรงเรียน ชุมนุมดนตรีไทย ชุมนุมผู้นำเพื่อประโยชน์ ชุมนุมสหกรณ์ เป็นต้น และประเภทโครงการ เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการประกวดห้องเรียน โครงการนิทรรศการทางวิชาการ

2. กิจกรรมภายนอกโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น การถวายเทียนพรรษา การเวียนเทียน กิจกรรมทางด้านวิชาการ

4.7 เทคนิคการสอน

การสอนที่จะนำไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายนั้น ครูควรใช้วิธีการสอนหลาย ๆ แบบ เพราะการสอนแต่ละครั้ง แต่ละวิชาประกอบด้วยจุดมุ่งหมายหลายประการ ซึ่งจะบรรลุผลได้ ต้องอาศัยวิธีการสอนที่เหมาะสม (สุมิตร คุณานุภกร, 2523) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฮาร์ท (1954) และ ปรีชา สุขคุณ (2527) ที่กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีต้องมีความรู้ ความสามารถและเทคนิคในการสอนเป็นองค์ประกอบด้วยประการหนึ่ง และการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูที่ดี วิธีการสอนมีหลายวิธี เช่น การบรรยาย การอภิปรายซักถาม การฝึกปฏิบัติ การสอนโดยวัสดุทัศนูปกรณ์ การแก้ปัญหาและการค้นพบด้วยตัวเอง การใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสอบ การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสอนโดยใช้บทบาทและสถานการณ์จำลอง ซึ่งรายละเอียดของวิธีการสอนแบบต่าง ๆ ที่ยกตัวอย่าง มีดังนี้

4.7.1 การบรรยาย วิธีการนี้เป็นวิธีการสอนซึ่งครูข้อยู่เสมอ ลักษณะเด่นของวิธีสอนแบบนี้คือ การพูด การบรรยายของครู หรือบุคคลภายนอกที่ได้รับเชิญมาเป็นวิทยากร ขนาดของกลุ่มนักเรียนจะเป็นเท่าไรก็ได้ อาจจะต้องตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปจนถึง 100 คนหรือ 200 คน วิธีนี้ใช้กันมากในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ผู้เรียนได้แต่ฟังคำบรรยาย จดบันทึกคำบรรยาย ไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ไม่มีกิจกรรมประกอบการเรียน เป็นการเรียนแบบเฉื่อยชา (Passive Learning) ส่วนกิจกรรมของครู คือ การพูด การอ่านให้นักเรียนอ่านชั้นฟัง อาจมีการใช้แผนภูมิหรือรูปภาพประกอบการบรรยาย อุปกรณ์การสอนใช้ตัวครูเป็นหลัก อาจมีการใช้กระดานดำประกอบ หรือมีอุปกรณ์การสอนที่อาศัยการดูหรือการฟังประกอบ วิธีการบรรยายนี้ใช้เพื่อกระตุ้นความสนใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการให้ความรู้หรือประสบการณ์ใหม่แก่ผู้เรียน

ช่วยสรุปประเด็นสำคัญ มุ่งถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยภายในเวลาจำกัด สะดวกในการทำให้เนื้อหา ทฤษฎีแก่ผู้เรียน แต่เป็นการสอนที่ท้าให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้บรรยายไม่มีลีลาในการพูดที่ดีพอ และยึดบทบาทของผู้สอนเป็นสำคัญ ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เน้นการเรียนแบบท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์

4.7.2 การอภิปรายและซักถาม วิธีการสอนนี้มีกา้ร่วมกันกับวิธีการบรรยาย เพราะหลังจากการบรรยายแล้ว มักมีการอภิปรายถามตอบปัญหาตามมา วิธีการสอนแบบนี้เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซักถามกันระหว่างผู้เรียน และระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนถึงเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่หรือเรื่องที่ได้อภิปรายไปแล้ว บางครั้งเป็นการอภิปรายเพื่อหาสาเหตุกับปัญหา ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาทางสังคมหรือปัญหาทางวิชาการ เช่น การแก้ปัญหา ภัยพิบัติ หรือทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น การจัดกลุ่มนักเรียนประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มประมาณ 20-30 คน การจัดกลุ่มประยุกต์ได้กับชั้นเรียนทุกระดับการศึกษา วิธีการสอนแบบนี้ช่วยถ่ายทอดความรู้กับผู้เรียนได้ด้วย หรือช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้ต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้วอย่างถ่องแท้มากขึ้น ช่วยให้ผู้สอนได้รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ดีขึ้น ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาปัญหาต่าง ๆ และฝึกหัดหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้นด้วยกำลังความคิดความรู้ของตนเอง แต่ในบางครั้งผู้สอนมีความมั่นใจเอียงที่จะพูดมากเกินไป ท้าให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสได้พูดหรือในบางกรณีมีผู้เรียนเพียงสองสามคนเท่านั้นที่กล้าแสดงความคิดเห็น ท้าให้ผู้เรียนส่วนใหญ่อเกิดความเบื่อหน่าย และไม่เกิดการเรียนรู้เท่าที่ควร ส่วนมากข้อจำกัดจะอยู่ที่ความสามารถของผู้สอนที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นรวมทั้งวางพื้นฐานทางด้านความรู้ให้เพียงพอ ผู้เรียนก็ไม่สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นได้

4.7.3 การฝึกปฏิบัติ วิธีการสอนแบบนี้ใช้กันมาก เน้นการพัฒนาทักษะ ไม่ว่าจะ เป็นทางภาษา ดนตรี ขับร้อง รวมทั้งศิลปะ วิชาการฝึกทักษะทุก ๆ ด้านขั้นแล้วซ้ำอีกจนกระทั่งผู้เรียนเกิดทักษะที่ต้องการถึงขั้นที่กำหนดไว้ เช่น การท่องสูตรคูณ ท่องอาขยาน การฝึกสะกดคำ าทักต้อง การเล่นดนตรี เป็นต้น การจัดกลุ่มผู้เรียนฝึกปฏิบัตินี้อาจทำได้เป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มพร้อม ๆ กันแล้วแต่กรณี โดยที่ผู้สอนจะอธิบายและสาธิตทักษะที่ต้องการฝึกฝนให้ผู้เรียนดู

เป็นตัวอย่าง คอยควบคุมดูแล ให้คำแนะนำ และช่วยแก้ไข จนกระทั่งทักษะที่ต้องการพัฒนาไปถึงระดับที่กำหนดไว้ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมด้วยตลอดเวลา เพราะเป็นการกระทำซึ่งทุกคนต้องฝึกปฏิบัติ อาจมีการใช้อุปกรณ์การสอนหรือเครื่องมือต่าง ๆ ประกอบการปฏิบัติ นอกจากตัวอย่างที่ผู้สอนสาธิตให้ดูแล้ว อาจใช้รูปภาพ ภาพยนตร์ เทปบันทึกเสียงหรือเทปบันทึกภาพประกอบด้วย ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้จักใช้เครื่องมือต่าง ๆ หรือเครื่องจักรบางชนิดที่รู้จักกลไกของการทำงานของเครื่องจักร ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ถ้าผู้สอนใช้วิธีฝึกปฏิบัติมากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย บางครั้งถ้าผู้สอนเน้นการฝึกตามแบบแผนอย่างเข้มงวดจะเป็นการจำกัดผู้เรียนให้อยู่ในกรอบมากเกินไป และเป็นการบั่นทอนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งผู้เรียนอาจคิดขึ้นมาเองได้ บางครั้งการฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มโดยที่ผู้สอนให้ความสนใจผู้เรียนไม่ทั่วถึง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือท้อแท้ได้ ดังนั้นผู้สอนจึงควรพยายามปรับการฝึกปฏิบัติให้สอดคล้องกับผู้เรียนแต่ละบุคคลมากที่สุดเท่าที่สถานการณ์จะอำนวยให้ ทักษะที่ผู้สอนเลือกมาให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ ควรเป็นทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในด้าน การเรียนและการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน สิ่งที่คุณสอนควรระวังให้มากอีกประการหนึ่ง คือ การสาธิตตัวอย่างที่ถูกต้อง เพราะถ้าให้ตัวอย่างผิด ๆ ผู้เรียนอาจจะคิดเป็นนิสัยซึ่งเป็นการยากที่จะแก้ไขให้ถูกต้องได้ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น

4.7.4 การสอนโดยอาศัยวัสดุอุปกรณ์ วิธีการสอนแบบนี้ยังไม่แพร่หลายในประเทศไทย เนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจของประเทศยังไม่อำนวยให้มีวัสดุอุปกรณ์อย่างพร้อมเพียง อย่างไรก็ตาม วิธีการสอนแบบนี้มีปฏิบัติกันในเรื่องเรียนขนาดใหญ่ วัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ รูปภาพ ฟิล์ม ภาพยนตร์ และเครื่องสอนแบบโปรแกรม ผู้เรียนจะรับรู้ข้อมูลหรือความรู้ต่าง ๆ จากอุปกรณ์เหล่านี้ ไม่ว่าจะโดยทางหูหรือทางตาก็ตาม หลังจากนั้นผู้เรียนจะตอบคำถามต่าง ๆ ที่เตรียมไว้แล้ว เพื่อเป็นการประเมินผลการเรียนของตนเอง เป็นการสอนที่อาศัยวัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนอาจจะอ่านเพื่อให้เกิดความรู้ หรืออาจเป็นเทปบันทึกเสียง สิ่งพิมพ์หรือเทปที่จะให้ข้อมูล ให้ความรู้ และช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายของการสอน การจัดกลุ่มนักเรียนสำหรับวิธีการสอนนี้มีความยืดหยุ่นมาก คืออาจเป็นรายบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ เพียง 2-3 คน หรืออาจใช้กับขนาดชั้นเรียนธรรมดา ซึ่งมีผู้เรียน

ประมาณ 20-30 คนก็ได้ วิธีการสอนแบบนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับการศึกษา การสอนวิธีนี้ผู้สอนไม่มีอิทธิพลต่อการเรียนของผู้เรียนมากนัก อย่างไรก็ตามบทบาทและกิจกรรมของผู้สอนมีมาก คือ จัดหาอุปกรณ์ แนะนำการวิจัย เตรียมคำถามและคำตอบที่ถูกต้องไว้ล่วงหน้า และประเมินผลการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใช้การสอนแบบโปรแกรม การสอนโดยวิธีนี้ ก่อให้เกิดผลแตกต่างกันมากในการปฏิบัติของผู้เรียน บางครั้งผู้เรียนอาจจะเรียนแบบเฉื่อยชา หรือบางครั้งอาจเรียนอย่างสนุกสนาน ลักษณะการเรียนที่แตกต่างกันออกไปนี้ ส่วนมากขึ้นอยู่กับวิธีการ และชนิดของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ วิธีการสอนแบบนี้ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการสอน ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าเดิมซึ่งผู้สอนมักใช้แต่กระดาษ โดยเฉพาอย่างยิ่งในการสอนแบบโปรแกรม จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนตามขอบเขตความสามารถของตน และเกิดแรงคลาใจในการเรียนสูง มีส่วนร่วมในการเรียนมาก แต่ปัญหาในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ นี้มักเกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้สอนที่ไม่ได้รับการฝึกฝน ผู้สอนส่วนใหญ่มักไม่นิยมใช้เพราะความไม่เคยชิน บางกรณีผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบนี้มากเกินไปจนละเลยวิธีการสอนแบบอื่น ๆ

4.7.5 การแก้ปัญหาและการค้นพบด้วยตนเอง (Problem Solving หรือ Discovery Method) เป็นวิธีการสอนที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเอง ภายใต้การดูแลและการแนะนำของครู การเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ เป็นการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในกลุ่มย่อย ๆ เพื่อหาทางแก้ปัญหา เป็นการศึกษาค้นคว้าส่วนบุคคลเพื่อทำรายงานเกี่ยวกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรืออาจเป็นการวางแผนโครงการในปฏิบัติการต่าง ๆ การจัดกลุ่มนักเรียน ตามปกติแล้วเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือมีจำนวนไม่เกิน 25 คน ส่วนมากมักออกมาในรูปแบบของกลุ่มดำเนินงานหรือเป็นคณะกรรมการ บางกรณีผู้เรียนเพียงคนเดียวอาจได้รับมอบหมายให้ศึกษาค้นคว้าตามลำพัง กลุ่มนักเรียนที่เหมาะสมกับการสอนวิธีนี้ คือ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายเป็นต้นไป ผู้สอนเป็นผู้ที่จะกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น อภิปราย ให้คำแนะนำ มีการร่วมมือกันระหว่างผู้สอนกับนักเรียนในการวางแผนที่จะศึกษาหรือค้นคว้าในเรื่องต่าง ๆ ดูแลและให้ความช่วยเหลือในการศึกษาของผู้เรียน แต่ละคน จัดหาและชี้แนะแนวทางเกี่ยวกับวัสดุ รวมทั้งหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ประกอบกิจกรรม เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยได้จาก

การค้นคว้า อภิปราย เขียนรายงาน มีการวินิจฉัยสาเหตุของปัญหา วิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้ มีการแบ่งปันความรู้ที่หามาได้โดยการรายงานหน้าชั้นหรือแจกเอกสารให้สมาชิกคนอื่นอ่าน ผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่จะทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ในบางครั้งอาจขอความช่วยเหลือจากครูได้ อุปกรณ์การสอน วัสดุได้หลายชนิด เช่น ห้องสมุด หนังสือประกอบ รายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง บางครั้งผู้เรียนอาจหาความรู้ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลภายนอกโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่กำลังศึกษา เป็นการช่วยพัฒนาความงอกงามทางด้านสติปัญญา ส่งเสริมนิสัยในการวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจในการเลือกวิธีแก้ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบการทำงานของตนเองได้ ช่วยสร้างนิสัยรักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองต่อไป เมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้วฝึกฝนให้ผู้เรียนสนใจปัญหาทางสังคมต่าง ๆ เกิดความคิดความเข้าใจสภาพของสังคมดีขึ้น แต่ข้อจำกัดของวิธีการแบบนี้คือต้องใช้เวลามาก ซึ่งบางครั้งอาจไม่คุ้มกับผลที่ได้รับ ปัญหามักเกิดขึ้นเมื่อมีผู้เรียนที่มีปัญหาทางสังคม เช่น ยากจน หรือไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เรียนซ้ำติดปกติ รวมอยู่ในกลุ่มหรือชั้นเรียน ผู้สอนต้องรับภาระหนัก และต้องมีความสามารถในการนำกลุ่มนักเรียนให้มีการอภิปรายกันอย่างทั่วถึง และไม่ให้ความคิดเห็นของนักเรียนบางคนครอบงำความคิดของส่วนรวม

4.7.6 การใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสอบ วิธีการนี้เน้นให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างวิธีสอนที่ใช้การปฏิบัติการทดลองในห้องทดลอง หรือในสถานการณ์จริง ๆ กับวิธีสอนที่ใช้การแก้ปัญหาและการค้นพบด้วยตนเอง วิธีการแก้ปัญหาและการค้นพบด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนอาจค้นคว้าหาความรู้โดยใช้สติปัญญาและความคิดประกอบเท่านั้นโดยไม่มี การทดลองปฏิบัติจริงซึ่งแตกต่างจากวิธีการสอนแบบใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสอบ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างนี้อาจไม่ชัดเจนนัก ในกรณีที่เป็นวิชาทางวิทยาศาสตร์ เพราะไม่ว่าจะใช้วิธีการสอนแบบใดก็ต้องมีการทดลองปฏิบัติอยู่เสมอ ในทางปฏิบัติมักเน้นใช้กระบวนการปฏิบัติและทดลองเป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ วิธีการนี้ผู้เรียนทำการทดลองในห้องทดลองปฏิบัติการ (Laboratory) เริ่มจากการกำหนดโครงสร้างและวิธีการ พร้อมทั้งปฏิบัติตามด้วยตนเอง โดยยึดหลักและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูล การตั้งสมมติฐานการทดลอง และการสรุปผล แต่เมื่อนำวิธีการสอนแบบนี้ไปใช้ในหมวดวิชาสังคม จะเน้นแต่เพียงการสืบสอบเพื่อ

สรุปผล ไม่ได้เน้นการทดลองเหมือนในวิชาทางหมวดวิทยาศาสตร์ การจัดกลุ่มผู้เรียนควรมีจำนวนไม่เกิน 35 คน ส่วนมากมักเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หรือเป็นรายบุคคล วิชาได้กับกลุ่มผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนฝึกอาชีพ และในระดับอุดมศึกษา กิจกรรมของผู้สอนมอบหมายหรือกำหนดเรื่อง หัวข้อ หรือโครงการให้ผู้เรียนไปดำเนินการ ติดตามคอยให้ความดูแลและให้ความแนะนำต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น บางครั้งอาจต้องช่วยผู้เรียนสรุปข้อมูลหรือผลของการศึกษาที่ได้มา โดยผู้เรียนดำเนินการเพื่อให้โครงการ การทดลอง หรือการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเสร็จตามที่กำหนดไว้ อาจมีการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เรียน การเตรียมรายงานและการเขียนรายงาน อุปกรณ์การสอน ห้องทดลองซึ่งมีเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น พิล์ม เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกเสียงประกอบภาพ โทรทัศน์ หนังสือ บทความ สถิติเกี่ยวกับเครื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูลจากชุมชน เช่น แบบสอบถามการสัมภาษณ์ เป็นการช่วยพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล การเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ ทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นแนวโน้มในอนาคตของสังคมได้ เพราะการศึกษาเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ยุ่เรียนไม่เคยทราบมาก่อน และเกี่ยวกับเรื่องของสังคม แต่ในบางครั้งผู้สอนและผู้เรียนไม่สามารถเลือกหัวข้อของการศึกษาที่มีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างแท้จริงต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ค่าใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ของห้องทดลองสูงมากก่อให้เกิดอุปสรรค โรงเรียนไม่สามารถจะจัดได้อย่างสมบูรณ์แบบ บางครั้งโรงเรียนไม่สามารถจัดการไปศึกษาออกสถานที่ในสถานการณ์จริง ๆ ได้

4.7.7 วิธีการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ วิธีการสอนที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว ย่อมมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน ยกเว้นในวิธีการสอนแบบค้นพบด้วยตนเองหรือแบบสืบสอบ วิธีการสอนที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นวิธีการที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันว่า การสอนแบบสืบสอบ และแบบค้นพบด้วยตนเองนี้ หากนำไปใช้อย่างจริงจังและคัดแปลงบ้างเพียงเล็กน้อยก็จะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้เช่นกัน วิธีการสอนนี้เป็นการสร้างและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ เช่น รูปปั้น รูปภาพ คนตรี ภาพฉายการแสดง การฟ้อนรำ การออกแบบ การแต่งบทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง การคิดวิธีแก้ปัญหาที่แปลกไปจากวิธีการที่ผู้สอนสอนในชั้น

คิดหาวิธีดำเนินการแปลก ๆ ใหม่น ๆ ที่จะใช้กับขบวนการทำงาน หรือการใช้วัสดุสิ่งของของคน เครื่องจักรต่าง ๆ การจัดกลุ่มนักเรียนควรรออยู่ในระหว่าง 20-35 คน แต่การคิดหรือประดิษฐ์ สิ่งใหม่ ๆ นั้นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล วิธีการสอนแบบนี้ใช้ได้กับกลุ่มนักเรียนทุกระดับ ผู้สอนมีบทบาทน้อยมาก ส่วนมากเป็นการจัดหาวัสดุสิ่งของที่เราทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ให้นักตั้งใจ และส่งเสริมให้คำปรึกษา แนะนำ สาธิต และประเมินผลงานของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนทำงาน ของตนเอง คิดหาวิธีการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ผู้สอนจะใช้วัสดุหรือสิ่งของใดก็ได้ที่จะกระตุ้นและ ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำจินตนาการ โรงเรียนควรจัดหาวัสดุอุปกรณ์หลากหลายชนิดไว้ให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ประกอบการผลิตสิ่งแปลก ๆ ใหม่น ๆ ซึ่งจะช่วยพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการสร้างสรรค์ของผู้เรียน ที่อาจจะแอบแฝงอยู่ภายใน หรือได้แสดงออกมาเป็นการกระทำ และ ผลงานบ้างแล้วก็ตาม ถ้าทำให้เกิดความซาบซึ้งในสิ่งแปลก ๆ ใหม่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบลักษณะ ใดก็ตาม ช่วยพัฒนาความสามารถพิเศษ เช่น การร้องเพลง การแสดง เป็นต้น ว่าเป็นความสามารถในทางอาชีพได้ แต่เป็นการยากที่ผู้สอนจะรู้ความถนัด หรือความสามารถพิเศษของ ผู้เรียนทั้งหมดได้ การกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอย่างจริงจังในเรื่องหนึ่ง เรื่องใดถึงขนาด ที่จะคิดและผลิตสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหมู่นักเรียนที่มีความสนใจแคบ และไม่มี แรงคลาไจน์การเรียน เนื่องจากการสอนวิธีนี้ เน้นผลผลิตเฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งมีขอบเขต แตกต่างกันไป ดังนั้นจึงเป็นการยากสำหรับผู้สอนที่จะหาสิ่งเร้าให้สอดคล้องและสนองต่อความ สนใจของผู้เรียนทุกคนได้

4.7.8 การสอนโดยใช้บทบาทและสถานการณ์จำลองในการที่จะช่วยให้ผู้เรียน เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวหรือสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม การให้ผู้เรียนลองสวมบทบาทใน สถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากกว่าการใช้วิธีอธิบาย การเรียน การสอนมักยึดสถานการณ์ หรือบทบาทสมมติซึ่งผู้สอนคิดขึ้นให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการจะสอน ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และบทบาทต่าง ๆ ตามที่ต้องการจะแสดงออกด้วยตนเอง บางครั้งอาจเลียนแบบจากการปฏิบัติหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงก็ได้ การจัดกลุ่มผู้เรียน ที่มีส่วนในการแสดงบทบาทในสถานการณ์จำลองควรมีจำนวนเพียง 4-5 คน และผู้เรียนที่เรียน วนขึ้นเป็นผู้ชม และแสดงความคิดเห็นเมื่อการแสดงเสร็จสิ้นลงแล้ว การสอนวิธีนี้เหมาะกับผู้เรียน

ในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา โดยผู้สอนเป็นผู้กำหนดบทบาทและสถานการณ์จำลองขึ้น แล้วให้ผู้เรียนกลุ่มที่เลือกแสดงต่อ ครูผู้สอนช่วยกำกับกับการแสดง และเป็นผู้นำในการอภิปราย หลังการแสดงเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้เรียนที่ถูกเลือกให้แสดงบทบาทจะมีการแสดงออก และได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยการกระทำของตนเอง มีความกระตือรือร้น มีแรงจูงใจในการเรียนสูง ส่วนผู้เรียนคนอื่นจะนั่งดูเฉย ๆ จะมีโอกาสอภิปรายแสดงความคิดเห็นเมื่อการแสดงเสร็จสิ้นลง วิธีการสอนนี้ใช้อุปกรณ์ประกอบน้อยมาก อาจไม่จำเป็นก็ได้ บางครั้งอาจมีการจัดสถานที่ และการแต่งกายเป็นพิเศษเพื่อได้ดูจริงจังขึ้นและมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการแสดง การสอนวิธีนี้ช่วยพัฒนาความรู้สึก ทักษะ และความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อผู้อื่นทาง "เอาใจเขามาใส่ใจเรา" ส่งเสริมการแสดงออกทางท่าทางการแสดง และการพูด แต่การแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับสถานการณ์จริง ๆ โดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นการยากที่จะทำให้อึดเทียบกับความเป็นจริง เพราะผู้แสดงไม่ได้ตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ผลักดันให้เกิดอารมณ์ตามสภาพจริง ๆ บางครั้งการแสดงไปเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในชั้นเรียนซึ่งอาจกระทบกระเทือนบ้างกับเรียนบางคนในชั้น ทำให้นักเรียนที่แสดงไม่กล้าเผยความรู้สึกอย่างแท้จริงออกมา เป็นผลให้ความมุ่งหมายของครูที่จะใช้การแสดงบทบาทและสถานการณ์จำลองเป็นวิธีการสอน เรื่องทักษะคิดและคำนิยมต่าง ๆ ไม่บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้

สรุปแล้ววิธีการสอนทั้ง 8 วิธีที่ได้อธิบายมานี้ สามารถพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่เท่าเทียมกัน วิธีการสอนบางวิธีอาจเหมาะสมสำหรับความมุ่งหมายที่จะให้ความรู้ แต่ไม่เหมาะที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และวิธีสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แต่ไม่เหมาะสำหรับความมุ่งหมายที่จะพัฒนาทักษะ ดังนั้นผู้สอนจึงควรพิจารณาเลือกใช้วิธีการสอน ซึ่งอาจจะเป็นวิธีเดียวหรือหลาย ๆ วิธีผสมกันก็ได้ แต่ต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมาย เพื่อให้การสอนบังเกิดผลตามที่มุ่งหวังไว้ สำหรับการสอนวิชาอาชีพซึ่งเป็นวิชาที่ต้องปลูกฝังด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะในด้านการปฏิบัติงาน ดังนั้นการที่ผู้สอนจะเลือกวิธีสอนแบบใดหรือหลายแบบมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นย่อมกระทำได้ แต่ต้องมีวิธีการสอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติด้วยเสมอ เพราะการฝึกปฏิบัติสามารถพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ทุกด้าน ซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติที่กำหนดไว้ (สุมิตร คุณานุกร, 2523)

4.8 การวัดผลและประเมินผล

เยาวดี วิบูลย์ศรี(2528) ให้ความหมายของการวัดผลว่า หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แล้วสังเกตว่ามีประมาณเท่าไร

นอกจากนี้ อุทุมพร ทองอุทัย(2520) ได้กล่าวถึงการวัด หมายถึงการให้ค่าเพื่อกำหนดสถานภาพของบุคคลหรือสิ่งของ เช่น การวัดสวนสูง น้ำหนัก ส่วนการประเมิน (evaluation) หมายถึงการกำหนดและตัดสินคุณค่าของบุคคล สิ่งของหรือการกระทำในระดับต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบส่วนประกอบการกับเกณฑ์มาตรฐาน

จาง พรายแยมแซ (2529) กล่าวถึง ความหมายของการวัดผล และประเมินผลไว้ดังนี้คือ

การวัดผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดหรือหาปริมาณแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด แทนพฤติกรรม หรือสมรรถภาพของบุคคล โดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัดและผลของการวัดจะออกมาเป็นตัวเลขหรือคะแนนว่ามีจำนวนหรือปริมาณเท่าใด

การประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจหรือวินิจฉัยเพื่อตีราคาหรือสรุปคุณลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือพฤติกรรมคนใดคนหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดจากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบ ประกอบการพิจารณา และในการประเมินผลแต่ละครั้ง จะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ผลของการวัดที่ได้จากกระบวนการต่าง ๆ เช่น จากการสังเกต การตรวจผลงาน การสัมภาษณ์ หรือการทดสอบ
2. เกณฑ์การพิจารณา เพื่อจะใช้เป็นแนวหรือหลักในการพิจารณาว่า ดี-เลว เก่ง-อ่อน ผ่าน-ไม่ผ่าน โดยนำผลที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด
3. การตัดสินใจ เป็นการชี้ขาดหรือสรุปผลการเปรียบเทียบระหว่างผลของการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สำหรับกระบวนการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษานั้น บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ (2524) กล่าวว่ากระบวนการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งวัตถุประสงค์
2. เลือกสถานการณ์ ปัญหา และกิจกรรมที่นำเสนอ
3. ร่างและเขียนข้อสอบ
4. จัดดำเนินการวัด
5. กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนน
6. ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ
7. อภิปรายข้อสอบและผลการสอน
8. ปรับปรุงข้อสอบ

การวัดผลและประเมินผลวิชาอาชีพภาคทฤษฎีนั้นไม่แตกต่างไปจากการวัดผลและประเมินผลวิชาสามัญทั่ว ๆ ไป แต่สำหรับในด้านกรปฏิบัติงาน วิธีการประเมินผลมีสิ่งที่แตกต่างกันจากวิชาสามัญอื่น ๆ โดยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การวัดวิธีการ กระบวนการและแนวทางปฏิบัติ
2. การวัดผลและประเมินผลงานขั้นสุดท้าย
3. การวัดเจตคติหรือคุณภาพทางจิตใจของผู้เรียนที่มีต่อการทำงาน เช่น

ความอดทน ความวิริยะอุตสาหะ ความเพียรพยายาม ระเบียบในการทำงาน การบังคับตนเองให้ทำงานเสร็จภายในเวลาและอื่น ๆ (พจน์ สะเพียรชัย, 2516)

ปรีชา ชาติมาลากร(2524)ได้เสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการวัดผลวิชาการทำงานและพื้นฐานอาชีพไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์หาตัวบ่งชี้(indicators)เพื่อให้ทราบว่าการวัดผลทางด้านใดบ้าง โดยการนำจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่ถูกต้อง
2. วิเคราะห์ตัวบ่งชี้แต่ละตัวออกเป็นข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการวัดผล
3. กำหนดแนวทางในการวัดผลในแต่ละตัวบ่งชี้หรือแต่ละข้อย่อยซึ่งมีแนวทางในการวัดผลได้ดังนี้

- 3.1 ทักษะขั้นพื้นฐานในงานอาชีพมีแนวทางในการวัดผลดังนี้

3.1.1 วัดผลคุณภาพของงานกำหนด (Project) ที่กำหนดค่าให้
ผู้เรียนทำโดยควรจะต้องลดขั้นตอนของการทำงานชิ้นนั้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสำเร็จ

3.1.2 วัดผลโดยการสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งควรจะทดสอบ
หลาย ๆ ครั้งเพื่อความเที่ยงตรงในการวัดผล

3.2 การวางแผนในการทำงานมีแนวทางการวัดผลดังนี้

3.2.1 สร้างตารางวัดผลและให้คะแนนโดยการสังเกตของครู

3.2.2 วัดผลจากโครงการหรือแผนการทำงานของผู้เรียน

3.3 ความรู้ เทคนิคและความรู้สัมพันธ์มีแนวทางการวัดผลดังนี้

3.3.1 สอบสัมภาษณ์

3.3.2 การเข้าเรียน

3.3.3 การทดสอบย่อยตลอดภาคเรียน

3.4 การวัดผลลักษณะนิสัยในการทำงาน สามารถทำได้โดย
การสร้างตารางวัดผลและให้คะแนนจากการสังเกตของผู้สอน

3.5 เจตคติที่ดีต่อการทำงานมีแนวทางการวัดผลดังนี้

3.5.1 สร้างตารางวัดผลและวัดผลโดยการให้คะแนนจาก
การสังเกตของผู้สอน

3.5.2 ให้คะแนนจากการค้นคว้าและทำรายงาน

4. กำหนดค่าคะแนนในแต่ละตัวบ่งชี้ (indicators) ซึ่งเน้นแนวทางการ
การกำหนดคะแนนในแต่ละตัวบ่งชี้ดังนี้

4.1	ทักษะขั้นพื้นฐานในการทำงาน	20	คะแนน
4.2	การวางแผนในการทำงาน	20	คะแนน
4.3	ความรู้เทคนิคและความรู้สัมพันธ์	20	คะแนน
4.4	ลักษณะนิสัยในการทำงาน	20	คะแนน
4.5	เจตคติที่ดีต่องานอาชีพ	20	คะแนน

อย่างไรก็ตามในแต่ละประเด็นของแต่ละตัวบ่งชี้จะกำหนดค่าคะแนนเท่าใด

ขึ้นอยู่กับความสำคัญของแต่ละหัวข้อย่อยและย่อยขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอนเป็นสำคัญ

สุทธิ ประจงศักดิ์ (2525) กล่าวว่าการสอบที่จะนำมาใช้สำหรับการวัดผลวิชา อาชีวภาคปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ประเภทที่บอกลักษณะหน้าที่หรือประโยชน์ใช้สอย หรือที่เรียกว่า ประเภท Identification ข้อสอบประเภทนี้จะวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชิ้นส่วนของเครื่องมือหรือผลิตผลของงาน ประโยชน์ของเครื่องมือ ส่วนประกอบของเครื่องมือ ประเภทต่าง ๆ อาจจะถามหน้าที่ ถามประโยชน์ ถามความสัมพันธ์ ถามความสำคัญ เช่น เขียนรูปจักรเย็บผ้าแล้วถามเกี่ยวกับชิ้นส่วนต่าง ๆ ว่าส่วนใดมีหน้าที่ใช้สอยอย่างไรเรียกชื่อส่วนนั้น ๆ อย่างไร มีส่วนสัมพันธ์กับส่วนอื่นอย่างไร มีความสำคัญมากน้อยเพียงไรหรือเมื่อผู้เรียนทำงานสำเร็จรูปแล้ว 1 ชิ้น ก็อาจจะถามถึงส่วนประกอบของงานนั้นว่ามีหน้าที่ ประโยชน์ใช้สอยและสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ อย่างไร ข้อสอบประเภทนี้มุ่งวัดความรู้ความเข้าใจในผลงาน

2. ประเภทเลียนแบบของจริง (simulation) ข้อสอบประเภทนี้มีประโยชน์ เมื่อเวลาที่ผู้สอนไม่สามารถจัดหาของจริงได้ ก็สร้างแบบจำลองหรือสร้างสภาพเลียนแบบของจริงแล้วให้นักเรียนทดลองทำโดยใช้หุ่นจำลองนั้น เช่น หุ่นจำลองเครื่องยนต์ ผู้สอนอาจแยกออกเป็นชิ้น ๆ แล้วให้นักเรียนประกอบได้ครบถูกต้อง ด้านนักเรียนมีความรู้ในเรื่องนั้นก็ควร จะประกอบได้ ลักษณะการทดสอบประเภทนี้ดีกว่าประเภทแรกที่กล่าวมาเพราะเป็นการปฏิบัติจริง ผู้สอนได้เห็นถึงผลิตผลของงานชิ้นสุดท้ายและเน้นการปฏิบัติงาน ตลอดทั้งลักษณะนิสัยในการทำงาน นั่นคือการวัดได้ทั้ง 3 ลักษณะดังกล่าวแล้ว

3. ประเภทให้ทำจริงทุกอย่าง (work sample) เป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการวัดผลและประเมินผลวิชาการงานอาชีวภาคปฏิบัติ โดยผู้สอนสามารถวัดผลและประเมินผลคุณภาพต่าง ๆ ได้ทั้ง 3 ลักษณะ คือนักเรียนได้ทดลองทำจริง ๆ แล้วสามารถที่จะประเมินผลชิ้นสุดท้ายที่เรียกว่าผลงาน (product) ในระหว่างที่นักเรียนทำงานผู้สอนก็สามารถประเมินผลวิธีหรือระบบการทำงาน of นักเรียนแต่ละคนคือการที่ผู้สอนดูวิธีการทำงานความเป็นระเบียบ การรักษาเครื่องมือ ความเอาใจใส่ ความพยายาม แรงจูงใจ โดยผู้สอนสามารถสังเกตดูได้

ในขณะที่นักเรียนทำงานจริง ๆ ข้อสอบประเภทนั้นนอกจากจะประเมินผลตามลักษณะดังกล่าวแล้วยังสามารถประเมินลักษณะทางจิตวิทยาอื่น ๆ ก็ได้ เช่น ความเป็นผู้นำ ความเป็นผู้ตาม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การควบคุมตนเองในการทำงาน การปรับตนให้เข้ากับผู้ร่วมงาน การตัดสินใจ ความอดทน สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะสำคัญนั้นจะแสดงออกเมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติงานร่วมกับหมู่คณะหรือการทำงานโครงการร่วมกันเป็นหมู่คณะ

การประเมินผลการเรียนที่พึงปรารถยานั้นแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อทราบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน การประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน และการประเมินผลหลังเรียนเพื่อตัดสินผลการเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการ(2523)ได้กำหนดหลักการประเมินผลการเรียนไว้ดังนี้

1. ให้สถานศึกษามีหน้าที่ประเมินผลการเรียนโดยความเห็นชอบของกลุ่มโรงเรียน โดยกลุ่มโรงเรียนจะเป็นผู้กำหนดอัตราส่วนของคะแนนแต่ละรายวิชา กำหนดจำนวนครั้งของการทดสอบเก็บคะแนนระหว่างภาค จัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละรายวิชา และจัดทำวิชาบังคับร่วม
2. ให้ประเมินผลเป็นรายวิชา โดยคิดเป็นจำนวนหน่วยการเรียนรู้ที่ดีที่สุดปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. ให้ประเมินผลการเรียนเป็นรายวิชาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละวิชา
4. ให้มีการประเมินผลทั้งในระหว่างภาคเรียนและปลายภาคเรียน

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล คือ กระบวนการทำให้ได้มาซึ่งตัวเลข จำนวน หรือปริมาณ โดยอาศัยเครื่องมือหรือวิธีการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจผลงาน การทดสอบ การสอบถาม สัมภาษณ์ แล้วนำผลที่ได้มาพิจารณาประเมินเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วตัดสินออกมาว่า สูง-ต่ำกว่าเกณฑ์ หรือ เก่ง-อ่อน ประการใด

เป็นต้น การวัดผลและประเมินผลทำให้ผู้สอนทราบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน ทำให้ทราบผลการบรรลุจุดประสงค์ของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ทราบว่าเทคนิควิธีสอนของผู้สอนเหมาะสมเพียงใด ทำให้ทราบข้อบกพร่องของผู้เรียนจะได้ช่วยแก้ไขปฏิกิริยาตรงจุด และทำให้ทราบคุณภาพการสอนของผู้สอน ไทपाल หวังพานิช (2526) และพนัส หันนาคินทร์ (2524) ได้กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ว่ามีความจำเป็นต่อการบริหารโรงเรียนคือทำให้ทราบผลการเรียนของผู้เรียนและผลการสอนของครู เป็นประโยชน์สำหรับการเลื่อนชั้นเรียน ใช้เป็นหลักฐานในการรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ เป็นประโยชน์สำหรับการให้ประกาศนียบัตรเมื่อจบชั้นการศึกษา และแจ้งผลการเรียนให้โรงเรียนที่ผู้เรียนจะไปศึกษาต่อทราบและเป็นสถิติอื่น ๆ ในทางการศึกษา การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของกระบวนการเรียนการสอนที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดการศึกษา ทำให้ผู้สอนทราบว่าหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความพยายามต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนการสอนได้ผลตามจุดหมายของหลักสูตรนั้นประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด และใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไป

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กรมวิชาการ (2523) ได้ศึกษาสภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพและการใช้แหล่งวิทยาการและสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 พบว่าวิชาอาชีพที่นักเรียนเลือกเรียน และฝึกงานอาชีพสำหรับโรงเรียนในภาคกลาง คือ การเพาะเห็ด เลี้ยงสัตว์ (หมู ไข่ เบ็ด ไร่นา) ซ่อมเครื่องยนต์เล็ก ปลุกผักสวนครัว และช่างเดินสายไฟฟ้า โรงเรียนในภาคใต้เลือกเรียนการทำแปลงผัก กรีดยาง ซ่อมและประกอบเครื่องยนต์เล็ก พิมพ์ดีด ทำขนม วิธีฝึกมุ่งเน้นให้นักเรียนคุ้นเคยกับการทำงานและสามารถทำงานบางอย่างซึ่งเป็นส่วนปลีกย่อยของงานทั้งหมด วิทยาให้นักเรียนได้เรียนภาคทฤษฎีจากโรงเรียน และไปฝึกปฏิบัติที่สถานฝึก ให้นักเรียนดูแบบอย่างการทำงานที่ทำก่อน ภายหลังจึงให้ลองฝึกด้วยตนเอง

นิรมล ธรรมอำนวยสุข (2530) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพตาม หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการเปิดสอนวิชาอาชีพ โรงเรียนพิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และความสนใจของนักเรียน มีนโยบายสนับสนุนการเปิดสอนหมวด เกษตรกรรม คหกรรม ธุรกิจ และช่างอุตสาหกรรม เกณฑ์ในการเปิดสอนโรงเรียนส่วนใหญ่ พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้อยู่ จัดแนะแนวการเลือก เรียนวิชาอาชีพให้กับนักเรียนโดยป้ายนิเทศ ปรุมนิเทศ และการทำแบบสำรวจตนเองเกี่ยวกับ อาชีพ การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ครูมีการจัดทำแผนการสอนใบงาน ใบความรู้ การ เตรียมการสอน และการใช้สื่อการเรียนการสอน บางครั้งมีการประเมินผลงานภาคปฏิบัติ สถานที่ ที่ใช้สอนและฝึกงานอยู่ภายในโรงเรียน ด้านปัญหาพบว่า การเปิดสอนวิชาอาชีพไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น บุคลากรด้านการแนะแนวบางส่วนขาดความรู้ความเข้าใจในการ แนะแนว ความรู้พื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสถานที่ที่ใช้สอนหรือ ฝึกงานมีจำนวนจำกัดน้อยและคับแคบ

ลักขณา คำตรง (2532) ศึกษาการจัดวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดเตรียมการจัดวิชาอาชีพ โรงเรียนจัดแผนการเรียนโดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลัก การจัดครู วิชาสอนส่วนใหญ่จัดตามวุฒิเอกสารประกอบหลักสูตรที่จัดเตรียมส่วนใหญ่นำได้แก่ โครงการสอน แผนการสอน สื่อการสอนส่วนใหญ่ ครูจัดเตรียมทำสื่อใช้เอง โรงเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้ สถานที่ใช้สอนและฝึกงานใช้สถานที่ในโรงเรียน บริการแนะแนวส่วนใหญ่จัดทำแบบสอบถาม ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานวัดผลและประเมินผล ประกอบด้วย ครูผู้สอนวิชาอาชีพ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ และหัวหน้าฝ่าย แนะแนว สำหรับปัญหาด้านการเตรียมการที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ ผู้สอนมีจำนวนไม่เพียงพอ วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่มีจำนวนไม่เพียงพอ นักเรียนขาดความสนใจที่จะฝึก ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลไม่เพียงพอ ด้านการดำเนินการจัดวิชาอาชีพ โรงเรียนส่วนใหญ่ส่งเสริมครู จัดกิจกรรมพานักเรียนไปทัศนศึกษาด้านอาชีพตามสถานประกอบ

การและจัดค่านักเรียนฝึกงานภายในโรงเรียนและที่บ้าน ครูผู้สอนส่วนใหญ่วิธีการสอนแบบ
 สาธิต และแบบบรรยาย การวัดผลและประเมินผลมีการดำเนินการทั้งระหว่างเรียน และ
 หลังเรียน ฝ่ายแนะแนวส่วนใหญ่จัดบริการแนะแนวโดยรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
 และมีการกำหนดบุคลากรในการนิเทศและติดตามผล สำหรับปัญหาด้านการดำเนินงานที่พบ
 ส่วนใหญ่ได้แก่ เอกสารประกอบหลักสูตรมีจำนวนไม่เพียงพอ ครูขาดทักษะในการจัดทําและ
 วิเคราะห์ข้อสอบ ด้านการติดตามประเมินผลการจัดวิชาอาชีพในการเตรียมการและดำเนินการ

จิราภร ศรีศฤงคาร (2532) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการในการจัด
 เนื้อหาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพแขนงงานเลือกของจังหวัดลำพูน พบว่า ความ
 ต้องการเกี่ยวกับการจัดเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของครู นักเรียน และ
 ผู้ปกครองต้องการอยู่ในระดับมาก สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อความต้องการในการจัดเนื้อหา
 หลักสูตร คือการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน การขาดแคลนทุน การขาดแคลนครู
 ผู้สอนที่ชำนาญงานและการขาดสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย คือ ควรมีการจัด
 ทําแผนการเรียนวิชาอาชีพให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพและระดับความต้องการของท้องถิ่นมาก
 ขึ้น ควรจัดอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้และมีทักษะทางด้านงานวิชาอาชีพ และส่งเสริมคณะครูทั้ง
 โรงเรียนให้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในการจัดหลักสูตร
 ท้องถิ่น ควรคำนึงถึงเพศของผู้เรียนที่มีความต้องการแตกต่างกัน ควรจัดตั้งกิจกรรมประเภท
 ส่งเสริมวิชาชีพให้กับนักเรียนในโรงเรียนขึ้น

สมลักษณ์ พิมพ์กุล (2532) ได้ศึกษาความสอดคล้องระหว่างการเรียนการสอนกลุ่ม
 การงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 กับความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนใน
 จังหวัดชลบุรี พบว่าความเห็นของครูในการเลือกสอนแขนงงานเลือก ไม่สอดคล้องกับความ
 ต้องการของผู้ปกครองนักเรียนทุกแขนง ยกเว้น แขนงงานเกษตร ที่มีความคิดเห็นตรงกัน งาน
 เลือกที่โรงเรียนเปิดสอนเหมือนกันคือ การประกอบอาหารจานเดียวคือ การประกอบอาหาร
 สำหรับครอบครัว การทําสวนผัก การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การประดิษฐ์เศษวัสดุ ปัญหาในการ
 เรียนการสอนงานเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ ความถนัดในงาน
 ที่สอน ขาดความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนเนื่องจาก

งบประมาณมีจำกัด และเด็กไม่มีส่วนร่วมในการเลือกเรียนงานที่สนใจและมีความถนัด ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเรียนการสอนงานเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพคือให้เปิดสอนแขนงงานที่ผู้ปกครองต้องการ และเหมาะสมกับสภาพสังคมของท้องถิ่น ในปัจจุบันนี้ให้มีการอบรมครูในแขนงงานอาชีพที่ท้องถิ่นต้องการ

เพ็ญลักษณ์ ไชยรังษี (2532) ได้ศึกษาการวิจัยหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพของครูโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท เขตการศึกษา 8 ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา ไม่มีความถนัดในการสอนวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ถึงแม้ครูผู้สอนจะได้รับการอบรม สัมมนา และศึกษาคูงานแต่ก็ไม่ครอบคลุมถึงปัญหาและความต้องการ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีการหาความรู้ความชำนาญในงานอาชีพที่ต้องสอนโดยศึกษาตามขั้นตอนของใบงาน และชุดการสอนวิชาอาชีพ ครูผู้สอนร้อยละ 82.7 ใช้เครื่องมือฝึกวิชาชีพทางด้านเกษตรในโรงเรียนโดยได้รับความสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียนร้อยละ 73 จัดครูสอนวิชาในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ คือ แขนงงานเกษตรและแขนงงานช่างประดิษฐ์ ซึ่งครูผู้สอนร้อยละ 94.6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนการสอนมีการเตรียมก่อนทุกครั้ง ใช้วิธีสอนด้วยการปฏิบัติจริงร้อยละ 74.4 ครูผู้สอนร้อยละ 92.1 ประเมินผลวิธีการ กระบวนการ และขั้นตอน การปฏิบัติงานล่วงหน้า การวัดผลใช้วิธีสังเกต และตรวจผลงานที่สำเร็จแล้ว ร้อยละ 97.2 และ 94.7 ตามลำดับ

อวยพร ศรีภา (2533) ศึกษาการปฏิบัติงานของครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการจัดสภาพแวดล้อม และการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพใน 3 แขนง คืองานบ้านงานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง ผลการวิจัยพบว่า ครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโรงเรียนและห้องเรียน จัดหาวัสดุสถานที่ในการเรียน การสอนภาคปฏิบัติ คือ แปลงเกษตร โรงฝึกงาน เรือนเพาะชำ ห้องปฏิบัติการกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ แต่ยังมีปัญหาอยู่มาก คือ แปลงเกษตรยังไม่เพียงพอ การจัดหา

มีป้ายนิเทศ กระดานข่าว และการแสดงผลงานนักเรียนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพต่อ
 สาธารณะ ส่วนใหญ่ใช้วิธีจัดนิทรรศการ ส่วนในห้องเรียน ครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพใช้
 ผลงานนักเรียนในการตกแต่งห้องเรียน มีการจัดมุมหนังสือ และป้ายนิเทศในห้องเรียน ส่วน
 การจัดตั้งชุมนุมหรือกลุ่มสนใจ ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดตั้ง การผลิตสื่อการสอนส่วนใหญ่ผลิตขึ้นใช้เอง
 โดยใช้งบประมาณของทางราชการ ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูกลุ่มการงานและ
 พื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่เตรียมสื่อการสอนก่อนทำการสอน ส่วนวิธีสอนงานต่าง ๆ พบว่า ครูส่วน
 ใหญ่ใช้วิธีสอนแบบพาให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงทั้ง 3 งาน โดยการสอนงานบ้าน ส่วนใหญ่เน้นทักษะ
 และกระบวนการปฏิบัติงาน การวัดผลและประเมินผล ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีตรวจผลงานนักเรียน
 โดยการให้แบบจัดอันดับคุณภาพด้านปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในห้องเรียน พบว่า ครูมีปฏิสัมพันธ์ดีกับ
 นักเรียนทุก ๆ คน

ยาจิต สัมฤทธิ์ (2533) ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนกลุ่มการงาน
 และพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโครงการ
 การศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ครูผู้สอนร้อยละ
 58.83 จัดประสบการณ์การเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อส่งเสริมให้นักเรียน
 พึ่งตนเอง ครอบคลุมเรื่องกระบวนการผลิต การบริโภคและการตลาด โดยสอนเรื่องกระบวนการ
 ผลิตโดยเน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง เรื่องการเป็นผู้บริโภคที่ดีด้วยการบรรยาย และสอน
 เรื่องการตลาดโดยให้นักเรียนฝึกขายของ ในโครงการอาหารกลางวัน ส่วนเงินที่ได้จากการ
 ขายผลผลิต ครูส่วนมากเก็บไว้เป็นทุนหมุนเวียนในการผลิตครั้งต่อไป ผู้บริหารส่วนมากมีแนว
 คิดในการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพโดยมุ่ง เน้นให้นักเรียน
 ลงมือปฏิบัติจริง สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้กิจกรรมเสริม
 หลักสูตรที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัด คือปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่และเลี้ยงปลา นโยบายในการจัด
 กิจกรรมเสริมหลักสูตรคือ เพื่อให้นักเรียนและประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน
 ด้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

กนิษฐา วิเศษคุปต์ (2533) ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาการเรียน
 การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดลำปาง กรณีศึกษาจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการ มีการศึกษาแนวทางการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ศึกษาจากเอกสาร ประกอบหลักสูตรประถมศึกษา 2521 และศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน การคัดเลือกโรงเรียนเป็นหน้าที่ของจังหวัด การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน วิทยาลัยเกษตรกรรม มีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณสำหรับปัญหาที่พบได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณ ระยะเวลาจำกัด ขาดเอกสารและแหล่งค้นคว้า

วัฒนา ชูเดช(2534) ศึกษาการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ของครูประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูเชิงวิทยากรมาสอนน้อย วิทยากรที่ครูส่วนมากเชื่อถือมาสอน คือ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 แม่บ้าน เกษตรตำบล และช่างตัดผม ตัดผม เหตุที่เชื่อถือมาสอนเพราะวิทยากรมีความรู้ ความชำนาญ และสอนให้ลงมือปฏิบัติ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้มากขึ้นเมื่อวิทยากรสอน และได้พัฒนาทักษะการทำงานทั้งครู และนักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนไปด้วยพร้อม ๆ กัน ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการสอนดีขึ้น ครูเชิงวิทยากรที่รู้จักคุ้นเคยมาสอนเพื่อไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนเพราะขาดงบประมาณ ครูและวิทยากรปฏิบัติงานร่วมกัน โดยวิทยากรเป็นผู้สาธิตและสอนให้นักเรียนปฏิบัติ ส่วนครูเป็นผู้ดำเนินการด้านอื่น ๆ ครูและวิทยากรนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ที่จะสอน กำหนดเนื้อหา จัดเตรียมอุปกรณ์และวัสดุฝึกไว้ก่อนสอน ปัญหาที่พบเมื่อเชิญวิทยากร คือ การจัดเวลาให้วิทยากร วัสดุและอุปกรณ์ในการฝึกไม่เพียงพอ การจ่ายค่าตอบแทนล่าช้า

วรารักษ์ บางเลี้ยง(2534) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ทุกหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาหาความเข้าใจหลักสูตรในเนื้อหาที่ตรงกัน และมีการดำเนินการเกี่ยวกับวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อที่จะนำไปสู่การนำหลักสูตรไปใช้มากกว่าจะเป็นการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อที่จะปรับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น พบว่า มีการดำเนินการในลักษณะของการถ่ายทอดความรู้ จาก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติลงไปตามลำดับจนถึงโรงเรียนกลุ่มประสบการณ์ที่รับให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นส่วนใหญ่ ได้แก่ กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งเป็นการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ได้แก่ทักษะในการพัฒนาหลักสูตรของบุคลากรที่เกี่ยวข้องและแหล่งความรู้

สมพิศ วงษ์แหยม (2534) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการนำทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรบุคคลและนำมาเข้าในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านทรัพยากรบุคคลคือ บุคคลที่เป็นทรัพยากรไม่มีเวลาว่างพอ

อังกุล สมคะเนย์ (2534) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วย และได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมด้วยวิธีการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือ หรือช่างเทคนิคชาวบ้านมามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน มีปัญหาเกี่ยวกับด้านงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านนโยบาย และการนิเทศติดตามผลตลอดจนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการพัฒนาหลักสูตร

ยุวดา หารษากุล (2534) ได้ศึกษาการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ผลการวิจัยว่า ด้านบุคลากรการจัดครูเข้าสอนตามวิชาเอกตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และตามความสนใจ มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอนมีการส่งเสริมให้ครูได้รับการประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการ มีปัญหาในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนในโครงการขาดแคลนครู วิชาเอกวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

วิชาอาชีพ ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านวิชาการ มีการปรึกษาหารือร่วมกับโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนยังเป็นแบบเดิม การจัดสรรทรัพยากรได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งไม่เพียงพอ และล่าช้า โรงเรียนได้จัดสรรสัดส่วนการใช้จ่ายงบประมาณด้านวิชาการมากที่สุด สื่อการสอนมีไม่เพียงพอหลายประเภท เช่น เครื่องมือวิทยาศาสตร์ อุปกรณ์วิชาอาชีพ หนังสือค้นคว้า และเอกสารประกอบหลักสูตร ครูขาดความรู้ความชำนาญและไม่มีเวลาผลิตสื่อ วัสดุ แก้อธิ์ของนักเรียน อาคารเรียน ห้องเรียนไม่เพียงพอและชำรุด วัสดุครุภัณฑ์ส่วนใหญ่ยังใช้ของเดิม และได้รับการจัดสรรใหม่บางส่วน ซึ่งล่าช้าและบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

ไพฑูลย์ เดชกัญญา (2534) ได้ศึกษาการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษานั้น โรงเรียนมีเวลาเตรียมงาน 1-3 เดือน การประสานงานกับหน่วยงานอื่นทำได้น้อย หน่วยงานที่รับผิดชอบยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการซึ่งทำให้มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน บุคลากรครูผู้สอนในวิชาต่าง ๆ ไม่เพียงพอโดยเฉพาะครูสอนวิชาอาชีพ จึงต้องเชิญวิทยากรจากองค์กรในท้องถิ่นมาช่วยสอน ด้านวิชาการโรงเรียนจัดหลักสูตรและสอนในรูปแบบปกติ ครูได้รับการฝึกอบรมทางวิชาการ และศึกษาดูงานจากโรงเรียนอื่น ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์จังหวัด และครูวิชาการกลุ่ม ส่วนศูนย์วิชาการกลุ่มได้ช่วยเหลือด้านสื่อการสอนงบประมาณ ส่วนใหญ่ได้รับจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แต่ยังไม่เพียงพอและล่าช้า ปัจจุบันอาคารสถานที่เพียงพอแต่จะมีปัญหาในการศึกษาต่อไป วัสดุครุภัณฑ์และสื่อการสอนขาดแคลนและต้องการเร่งด่วน คือ สื่อการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาอาชีพ